

**Notulen van de openbare vergadering van Provinciale Staten van Flevoland
gehouden op donderdag 10 maart 2011 om 19.30 uur in het Provinciehuis te
Lelystad.**

Aanwezig zijn:

Mevrouw A.E. Blik-de Jong (VVD), de heren M.J.D. Witteman (PvdA), M.F.A. van Diessen (VVD), A.L. Greiner (CDA), leden van het college van Gedeputeerde Staten.
De heren J.N.J. Appelman (CDA), R. TH. van der Avoort (VVD), mevrouw M.C. Bax (PvdD), de heer N. Benedictus (VVD), mevrouw F.J.E. Boode-Groot Nibbelink (PvdA), de heren R.P.G. Bosma (VVD), W.R. Bouma (CDA), F. Brouwer (CU), N. Demirbilek (SP), B.G. van het Erve (CDA), J.E. Geersing (CU), C. Goossens (PvdA), de dames N. van Herwaarde-van Ravenzwaaij (SP), M. Jonker-Waterlander (VVD), de heer J. Kramer (VVD), de dames N. de Lange (SP), M. Luyer (CDA), de heer W.C. Noordegraaf (VVD), mevrouw H.H. Nijhuis-Ovinge (CDA), de heren R.T. Oost (CDA), P.T.J. Pels (PvdA), J.J. Posthumus (CDA), H. van Ravenzwaaij (SP), mevrouw A.S.M. Roda (GL), de heren A.A. Rijdsdorp (PvdA), F.N.E.M. van Schoot (GL), D.G. Schutte (CU), R.J. Siepel (CU), J.N. Simonse (SGP), A.J. Steendijk (VVD), mevrouw A. van Stenus-van Basten (VVD), de heren A. Stuivenberg (SP), K. Tadema (CU), E. Taskin (PvdA), de dames C.P.M. de Waal (SP), Y. Weijand (VVD), de heer J. van Wieren (CDA), mevrouw T. Zeilstra-van der Meulen (PvdA).

Afwezig:

Mevrouw M.M.J.E. Kuijken

Voorzitter:

De heer L. Verbeek (CdK)

Griffier:

Mevrouw R.C.M. Stadhouders, griffier.

1. Opening.

De voorzitter: "Hartelijk welkom allemaal op deze vergadering van Provinciale Staten van de provincie Flevoland van 10 maart."

2. Vaststellen agenda

De voorzitter: "Een vergadering waar vele van ons zich een andere agenda bij voorgesteld hadden dan de agenda die wij nu met elkaar gaan bespreken. Maar zo gaan de dingen soms. In de politiek kun je verrassende wendingen meemaken. Ik zal niet zeggen dat dit een wending is maar het is wel een verandering van de agenda, die wij ons twee weken geleden niet hadden kunnen voorstellen. Maar u bent er allemaal van op de hoogte. Wij zitten dus nog in de oude samenstelling bij elkaar. Want hoewel er eerder werd aangekondigd dat dit de installatievergadering zou zijn van de nieuwe Staten, moeten de oude Staten zowel de geloofsbrieven als de beoordeling van de verkiezingen, want dat is in feite nu op de agenda gezet, bespreken. Het zal zo zijn dat de commissie onderzoek geloofsbrieven, die wordt voorgezeten door de heer Posthumus, u straks zal rapporteren over haar bevindingen. Ik wil u verzoeken om de heer Posthumus de gelegenheid te geven om dat verhaal even in zijn geheel te vertellen. Dus het is niet de bedoeling om hem in de rede te vallen en het debat met hem te zoeken. Dat is ook niet de positie en de rol van de commissie geloofsbrieven. Het is de bedoeling dat: mocht u vinden dat de gegeven informatie tot discussie leidt, wij dat verderop in de vergadering gaan doen. Vooral een discussie tussen de fracties onderling of Statenleden met elkaar. Wel zal ik u de gelegenheid geven om toelichtende vragen te stellen. Bijvoorbeeld: u

hebt daar en daar, dat en dat gezegd en ik begrijp niet helemaal wat u daar precies mee zegt. Dat soort dingen doen wij wel maar we gaan geen discussie voeren met de commissie geloofsbrieven. Dus niet: ik ben het niet eens met wat u zegt. Ik verzoek u dat te bewaren voor het debat. Dan hebt u het volste recht om het ergens wel of niet mee eens te zijn. Dan kunt u zich daar in het debat over verantwoorden. Verder is het zo, dat is voor iedereen, denk ik, wel duidelijk, dat er drie fracties zijn: de VVD, de PvdD en de ChristenUnie, die vooraf al schriftelijk op het een en ander hebben gereageerd. Dus wat betreft de orde van de vergadering zal ik de fractie van de VVD - ik heb begrepen dat de heer Bosma, de fractievoorzitter, dat zal doen - als eerste het woord geven om vanaf de kathedrader nog eens goed uit te leggen waarom deze agendering nu plaatsvindt naar de mening van de fractie van de VVD. Daarbij zou ik u dan eigenlijk een vergelijkbaar verzoek willen doen. Namelijk om het debat even te bewaren totdat het verhaal goed verteld is. Je ziet soms dat, met teveel interrupties in dergelijke presentaties, we verdwaald raken in de lijn van het verhaal. Het zou goed zijn als de VVD, de PvdD en de ChristenUnie, puntig en kort neer kunnen zetten: dit is het verhaal dat wij hierbij hebben en dit zijn de redenen die wij hebben. Als we die drie presentaties vanaf de kathedrader hebben gehoord, breekt het moment aan dat wij het debat met elkaar zoeken. Dat is de orde die ik voor vanavond zou willen vaststellen. Kunt u daar allemaal mee instemmen? Ik zie niemand knikken maar ik interpreteer het zo dat u het ermee eens bent. Prima. Nu wordt er geknikt."

3. Mededelingen

De voorzitter: "Ik heb de afwezigheid van mevrouw Kuijken geconstateerd maar voor de rest zijn wij voltallig. Bij een eventuele stemming zullen wij daar rekening mee houden bij het tellen van de stemmen. Het zal verder zo zijn dat, als we het debat eenmaal hebben afgerond, wij de vergadering zullen schorsen en de griffie een poging zal doen om datgene wat als conclusie voor de hand lijkt te liggen op papier zal stellen. Na ongeveer een kwartier zullen wij dat voorstel dan aan u uitreiken. Dan kunnen wij vervolgens bespreken of het de juiste formulering en de juiste conclusie is m.b.t. het gevoerde debat. Daarna gaan we over tot besluitvorming. Dat zal de gang van zaken ongeveer zijn. Mag ik dan de heer Posthumus verzoeken achter de kathedrader plaats te nemen met het verslag van de commissie onderzoek geloofsbrieven?"

4. Verslag van de commissie onderzoek geloofsbrieven

De heer Posthumus: "Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, de Kieswet schrijft voor dat er, voordat Provinciale Staten besluiten over de toelating van nieuwe leden, een onderzoek plaatsvindt naar de geloofsbrieven. De voorzitter van Provinciale Staten heeft hiervoor een commissie ingesteld, die bestaat uit de heer Stuivenberg, de heer Noordegraaf en ondergetekende. Onze commissie heeft de geloofsbrieven onderzocht van de 39 kandidaat Statenleden die op 2 maart zijn verkozen en die hebben aangegeven deze benoeming te zullen aanvaarden. Uit ons onderzoek is gebleken dat 38 kandidaat Statenleden voldoen aan de vereisten voor het lidmaatschap en geen van hen, voor zover wij hebben kunnen overzien, een met het lidmaatschap onverenigbare betrekking vervult. Voor één kandidaat Statenlid moet nog een voorbehoud worden gemaakt omdat deze nog niet alle gegevens heeft aangeleverd. Het onderzoek naar de geloofsbrieven moet zich volgens de Kieswet ook richten op geschillen die met betrekking tot de verkiezingen naar boven zijn gekomen. Op 7 maart heeft de VVD Statenfractie bezwaar gemaakt tegen de verkiezingsuitslag. In de brief wordt tevens gevraagd om een nieuwe opname van de stembiljetten in de gehele provincie op basis van artikel V4, vierde lid van de Kieswet. In reactie hierop hebben wij op 8 maart een repliek en gewijzigde repliek ontvangen van de Partij voor de Dieren en een e-mail van de ChristenUnie. Op basis van al deze stukken zijn wij tot de volgende overwegingen gekomen. Op grond van artikel 8:4 sub g juncto artikel 7:1 van de algemene wet bestuursrecht is geen bezwaar en beroep mogelijk tegen een besluit inzake het verloop van de stemming, de stemopname, de vaststelling van de uitslag of andere zaken die hiermee verband houden. Op basis hiervan hebben wij geconstateerd dat het bezwaar van de VVD niet-ontvankelijk is. Het is echter niet aan ons om de niet-ontvankelijkheid formeel vast te stellen. Op basis van het reglement van orde commissie bezwaar en beroep provincie Flevoland, moet de commissie bezwaar en beroep, hierover een advies uitbrengen, waarna Provinciale Staten binnen 12 weken na ontvangst van het bezwaarschrift, hierop een besluit moeten nemen. Op 8 maart hebben wij, via de griffie, zowel de VVD als de Partij voor de Dieren van deze constatering op de hoogte gesteld. Hierop heeft de VVD op 8 maart het bezwaarschrift ingetrokken en bij de voorzitter van Provinciale Staten het verzoek ingediend om in het kader

van het onderzoek naar de geloofsbrieven, als bedoeld in artikel V4 van de Kieswet, een uitspraak te doen over de onduidelijkheden die zich bij de verkiezingen hebben voorgedaan bij het tellen van de stemmen. Artikel V4 lid 4 van de Kieswet biedt de mogelijkheid aan u als Provinciale Staten om ten behoeve van het onderzoek naar de geloofsbrieven te besluiten tot een nieuwe opname van stembiljetten, zowel uit alle als uit één of meerdere stembureaus. Hiervan kan sprake zijn bij: de ongeldigheid van de stemming in één of meer stembureaus of een onjuistheid in de vaststelling van de uitslag. De Partij voor de Dieren beroept zich op artikel P21 van de Kieswet, waarin wordt gesproken van een ernstig vermoeden dat door een of meerdere stembureaus bij de stemopneming zodanige fouten zijn gemaakt dat zij van invloed op de zetelverdeling kunnen zijn. Dit artikel is voor ons onderzoek niet van toepassing. Artikel P21 van de Kieswet heeft betrekking op de rol van het centraal stembureau en niet de rol van Provinciale Staten. Voor u als Provinciale Staten gaat het dus niet om een ernstig vermoeden en de eventuele gevolgen voor de zetelverdeling, maar om een ongeldigheid van de stemming of een onjuistheid in de vaststelling van de uitslag. Deze zijn de aanleiding om een besluit te nemen tot een nieuwe opname van stembiljetten. Wanneer is nu sprake van een ongeldigheid of onjuistheid? De Kieswet heeft hiervoor geen criteria opgenomen. Ook laat de Kieswet ruimte om zowel tot een hertelling als herstemming over te gaan. Wij zijn als commissie van mening dat dergelijke afwegingen zorgvuldig moeten worden gemaakt. En wij zijn de voorzitter van Provinciale Staten dan ook erkentelijk dat hij de afscheidvergadering van 8 maart tot nader order heeft uitgesteld. Deze tijd hebben wij benut om informatie in te winnen, zowel bij onze ambtelijke organisatie, de Kiesraad als het centraal stembureau in Lelystad. Het proces-verbaal dat de voorzitter van het centraal stembureau op 4 maart heeft getekend, roept inderdaad de nodige vragen op over de juistheid van de verkiezingsuitslag. Op grond van de Kieswet heeft onze commissie de mogelijkheid om inzage te krijgen in de processen-verbaal van kieskring 5 (Lelystad). Deze inzage heeft op 9 maart plaatsgevonden. Hierbij waren aanwezig de commissieleden Stuivenberg en ondergetekende en de heren Jokhan en De Kleine van de griffie. Tijdens het bezoek hebben wij ons tevens door het centraal stembureau laten informeren over de procedure rondom de verkiezingen. Elk stembureau maakt een proces-verbaal op van de zitting. In dit proces-verbaal doen de voorzitter en de leden van het stembureau verslag en leggen zij verantwoording af over het verloop van de stemming en de stemopneming. Bij de verslaglegging moeten drie belangrijke stappen worden genomen. Ten eerste: hoeveel kiezers zijn opgekomen op basis van de ingenomen stempassen en volmachtbewijzen. Ten tweede: de voorraad stembiljetten aan het begin en einde van de dag en het aantal stembiljetten in de stembus. Hierbij wordt ook rekening gehouden met stembiljetten die de kiezer heeft teruggegeven omdat een vergissing is gemaakt. Daarbij is het één keer mogelijk om een nieuw stembiljet te vragen. Ten derde: een controle of de gegevens van stap één en twee met elkaar overeenkomen. Zo niet dan dient het stembureau dit te herstellen of hier in het proces-verbaal een verklaring voor te geven. Zijn er eventueel resterende onverklaarbare telfouten dan worden deze door de burgemeester vermeld in de bijlage bij de verzameluitslag van de gehele gemeente. Bij evidente telfouten kan de burgemeester het proces-verbaal van het stembureau dan ambtshalve corrigeren, zodat er juistheid bestaat over de op kandidaatsniveau vermelde aantallen stemmen. Wat een evidente telfout is, zal per omstandigheid verschillend zijn. Ten vierde: het invullen van de verzamelstaat met het totaal aantal uitgebrachte stemmen per partij en kandidaat.

Voordat de verkiezingsuitslag definitief wordt vastgesteld, voert ook het centraal stembureau nog een controle uit of de genoemde stappen op de juiste manier zijn genomen. In vier gemeenten, te weten Noordoostpolder, Dronten, Lelystad en Almere, bleken er resterende onverklaarbare telfouten te zijn. Hierbij gaat het om zaken als: het uitreiken van meerdere stembiljetten aan één kiezer omdat er misverstand was over een volmachtbewijs of omdat er twee stembiljetten aan elkaar geplakt waren, kiezers die hun stembiljet niet in de stembus hebben gedaan wat niet is opgemerkt door het stembureau en het onvoldoende tellen van de voorraad stembiljetten. Het centraal stembureau heeft deze verklaringen voor drie gemeenten als sluitend beschouwd. Deze conclusie heeft het centraal stembureau niet kunnen trekken voor 37 stembureaus in Almere. Hierbij zijn in totaal 80 stemmen verschil geconstateerd tussen het aantal kiezers en het aantal uitgebrachte stemmen. Bij 29 stembureaus zijn er meer kiezers aangemeld en toegelaten dan stemmen zijn uitgebracht. Bij zeven stembureaus zijn er meer stemmen uitgebracht dan er kiezers zijn verschenen. Naar het oordeel van het centraal stembureau hebben deze 37 stembureaus onvoldoende een verklaring kunnen geven voor deze

resterende telfouten. Het centraal stembureau heeft deze 80 stemmen verschil doorberekend in de verkiezingsuitslag en is hierbij tot de conclusie gekomen dat deze geen gevolgen heeft voor de zetelverdeling. Omdat wij als commissie onderzoek doen naar de juistheid van de verkiezingsuitslag en niet naar een ernstig vermoeden dat fouten zijn gemaakt die van invloed kunnen zijn op de zetelverdeling, hebben wij ons verder niet verdiept in deze rekenmethodiek. Tijdens ons bezoek aan het centraal stembureau hebben wij van alle zes gemeenten het proces-verbaal in kunnen zien. Dit was om een beeld te krijgen van de procedure van het opmaken en controleren van het proces-verbaal. Wij zijn van mening dat deze procedure niet voor alle zes gemeenten eensluidend is gevolgd. Wij doelen daarbij op de functie van de verzamelstaat. Dit document is belangrijk omdat deze gegevens de basis vormen voor invoering in het computersysteem dat de verkiezingsuitslag berekent. Slechts bij die stembureaus waar twijfel was over de uitkomst van het proces-verbaal, is de verzamelstaat door het centraal stembureau gecontroleerd. Als commissie zijn wij van mening, willen wij een goed advies kunnen geven op een verzoek om hertelling, dat volstrekt helder dient te zijn waar zich onjuistheden en/of onregelmatigheden hebben voorgedaan. Daarom dient bij alle stembureaus in Flevoland nu en in de toekomst, in de controle een verband te worden gelegd tussen de verslaglegging in het proces-verbaal en de uitkomsten van de verzamelstaat. Hierop hebben wij het centraal stembureau opdracht gegeven alsnog deze verbandscontrole uit te voeren. Op 10 maart, dus vandaag, heeft het centraal stembureau deze gegevens bij ons aangeleverd. Hieruit blijkt het volgende. In Almere zijn bij 37 van de 99 stembureaus verschillen geconstateerd in 17 gevallen kon geen verklaring worden gegeven. In 20 gevallen was de verklaring niet plausibel. In Dronten zijn bij 3 van de 17 stembureaus verschillen geconstateerd. Deze konden allen worden verklaard. In Lelystad zijn bij 8 van de 39 stembureaus verschillen geconstateerd. Eén hiervan kon niet worden verklaard. In de Noordoostpolder zijn bij 2 van de 25 stembureaus verschillen geconstateerd, waarvan er één niet kon worden verklaard. Op Urk is bij 1 van de 8 stembureaus een verschil geconstateerd. Deze kon niet worden verklaard. In Zeewolde zijn bij geen van de 11 stembureaus verschillen geconstateerd. Kortom, bij 40 van de in totaal 199 stembureaus in onze provincie zijn verschillen geconstateerd die niet konden worden verklaard. Op basis van onze bevindingen zijn wij er niet van overtuigd, dat van een ongeldigheid van de stemming sprake is, zodanig dat dit een herstemming rechtvaardigt. Wel zijn wij van mening dat bij de genoemde 40 stembureaus de verkiezingsuitslag als onjuist kan worden gekwalificeerd. Om te voorkomen dat de discussie over deze uitslag, die inmiddels ook buiten deze Staten wordt gevoerd, vier jaar lang boven de Staten blijft hangen, adviseren wij u om alleen in deze stembureaus tot een hertelling over te gaan. Een totale hertelling, zoals de VVD voorstelt, achten wij onevenredig omdat daarmee het vertrouwen van de kiezers in de gehele verkiezingsuitslag, onnodig op de proef wordt gesteld. Op basis van de gegevens van het centraal stembureau, geeft bij het merendeel van alle stembureaus in Flevoland de wijze waarop het proces-verbaal is opgesteld, voldoende vertrouwen dat deze ook de verkiezingsuitslag juist verwoordt. Dat laat onverlet dat fouten altijd mogelijk zijn, overigens ook bij een hertelling van de stemmen. Tellen blijft mensenwerk. Indien u besluit om tot een hertelling over te gaan, adviseren wij u om deze hertelling onder uw toezicht, extern te laten uitvoeren. Vanuit het oogpunt van zorgvuldigheid adviseren wij u verder om pas na het opnieuw vaststellen van de verkiezingsuitslag over te gaan tot toelating van alle nieuw verkozen Statenleden. Ook adviseren wij u om het college van Gedeputeerde Staten, de voorzitter van het centraal stembureau en alle politieke partijen in zowel de oude als de nieuwe Staten, onmiddellijk van dit besluit op de hoogte te stellen. Uiteraard dringen wij er daarbij op aan om de hertelling zo spoedig mogelijk uit te voeren, zodat het besluit tot toelating van de nieuwe Statenleden niet langer hoeft te duren dan strikt noodzakelijk is. Tenslotte, voorzitter. Onze taak als commissie is om u als Provinciale Staten te adviseren. Wij hebben dit in relatief korte tijd moeten doen. In ons advies hebben wij op een heldere en transparante manier uiteengezet hoe wij tot dit advies zijn gekomen. Het advies is zorgvuldig opgebouwd vanuit procedurele gronden, daarbij kijkend of er aanleiding bestaat om tot een hertelling over te gaan. Het is niet aan ons om een waardeoordeel uit te spreken over het resultaat van een hertelling, noch de eventuele gevolgen hiervan voor de verkiezingsuitslag en zetelverdeling. U zult dat zelf, als Staten, in uw overwegingen en besluitvorming moeten betrekken. Een woord van dank is op zijn plaats aan allen die hebben meegewerkt aan de totstandkoming van dit advies. Ik dank u wel."

De voorzitter: "Dank u wel. Zijn er fracties of Statenleden die aan de hand van deze tekst informatieve vragen willen stellen? Blijft u maar zitten. Wij gaan geen debat openen."

De heer Rijsdorp: "Voorzitter, waar het mij om gaat is dat u in het begin van het stuk aangeeft: wanneer is er nu sprake van ongeldigheid of onjuistheid. De Kieswet heeft daarvoor geen criteria opgenomen. Ik ben nieuwsgierig of u deze zinsnede van u nader kunt duiden: 'wel zijn wij van mening dat bij de genoemde 40 stembureaus de verkiezingsuitslag als onjuist kan worden gekwalificeerd'."

De heer Posthumus: "Dat hebben wij beschreven, voorzitter, aan de hand van de stappen die zijn uitgevoerd in de verslaglegging van het proces-verbaal. We hebben geconstateerd dat de verslaglegging bij 40 stembureaus niet goed is geweest. Dat hebben wij gekwalificeerd als onjuist."

De voorzitter: "Dank u wel. Nog andere vragen?"

De heer Siepel: "Voorzitter, voordat wij straks het debat ingaan, zal het duidelijk zijn dat het belangrijk is om de feiten helder te hebben. Mijn fractie heeft daarom u en de commissie geloofsbrieven geadviseerd om een onafhankelijk onderzoek van derden in te winnen. Heeft de commissie gebruikgemaakt van die suggestie? En zo ja, wat heeft dat opgeleverd? Zo nee, wat heeft u doen besluiten om dat extern advies niet te vragen?"

De heer Posthumus: "Voorzitter, het is aan ons als commissie, zoals ik ook heb aangegeven, om in het kader van het onderzoek geloofsbrieven, ook onderzoek te doen naar geschillen die zijn gerezen. Dat behoort tot de taak van onze commissie. Het is ook onze taak om naar u toe te komen met onze bevindingen en ons advies. Als u daar andere ideeën over heeft dan is dat besluit uiteraard aan de Staten."

De heer Siepel: "Als de voorzitter het goed vindt dat ik daar direct op reageer. Nee, het gaat mij niet om de positie van de commissie onderzoek geloofsbrieven maar u geeft een normatieve beoordeling van een punt waar de Kieswet kennelijk veel ruimte aan de Staten laat. Laat ik daar een voorbeeld van geven. Er is bij handmatig tellen altijd sprake van een foutmarge. Dan kom je zo meteen in het debat, als Staten, tot de discussie wat acceptabel en gebruikelijk is en in hoeverre wijkt hetgeen wat wij hier constateren af van wat bij dezelfde verkiezingen in andere provincies gebeurd is. Of wat bij eerdere verkiezingen in Almere of Flevoland heeft plaatsgevonden. Ik had me kunnen voorstellen dat dergelijke informatie niet alleen voor de Staten in het debat straks, maar ook voor de commissie geloofsbrieven relevant zou zijn geweest. Omdat u juist tot de normatieve uitspraak: wij achten iets onjuist, bent gekomen. Daar zit al een interpretatie in. U hebt daar gebruikgemaakt van een eigen normatief afwegingskader. Mijn fractie heeft juist voorgesteld om te kijken of er referenties zijn, of er wetenschap is, of de kiesraad iets weet, of er jurisprudentie over is. Dus ik zou graag willen weten: heeft u die extra informatie op dit of andere onderdelen gezocht, of vond dat niet nodig?"

De heer Posthumus: "Voorzitter, wij hebben informatie ingewonnen zoals ook in ons advies staat, bij de ambtelijke organisatie, bij de kiesraad en bij het centraal stembureau. U noemt ervaringen met andere verkiezingen. Maar dat valt buiten onze opdracht. Wij hebben als taak te kijken naar de juistheid van de verkiezingsuitslag van de Provinciale Staten verkiezingen."

De voorzitter: "In dit geval wil ik daar nog een toelichting aan toevoegen. Zowel ik als de commissie hebben gesproken met de kiesraad. We hebben een gesprek gehad met de voorzitter van de kiesraad, professor Kummeling. Hij heeft mij erop gewezen dat het niet voor niets is dat de wet niet de beoordelingscriteria beschrijft en het is een wijze van zien van de kiesraad dat het een expliciete eigen autonome verantwoordelijkheid van Provinciale Staten is om de rapportage te wegen en van een oordeel te voorzien en dat er niet één reden en geen objectieve externe deskundige aan valt te wijzen die de rol van de Staten daarin over zou kunnen nemen of terecht daar een objectief advies over uit zou kunnen brengen. Want dan beweegt hij zich in het debat over welke criteria van toepassing zijn en welke niet en dat kan

hij niet uit de wet halen. Dus het is een rechtstreekse relatie van de commissie geloofsbrieven met de Staten. En u hebt een rechtstreekse eigen en daarmee autonome verantwoordelijkheid om daar een oordeel over te vellen. Dat is het debat dat we straks natuurlijk voeren. De commissie geloofsbrieven heeft dit naar eer en geweten voor u op een rij gezet. U bent volkomen vrij om een argumentatie die hier gebruikt wordt wel of niet te volgen. Maar het is echt aan deze tafel om dat debat en die oordeelsvorming tot stand te laten komen. Je kunt dan niet gebruikmaken van een extern orgaan dat in formele zin daar niet voor bestaat c.q. daartoe bevoegd is. Dat is de redenering van de kiesraad geweest. Ik moet, ook als voorzitter, zeggen dat ik die opvatting deel. Het is dus rechtstreeks bij u in de fracties neergelegd om daar een uitspraak over te doen. Dat is de situatie."

De heer Siepel: "Ik heb ook nog een andere vraag, voorzitter. Want artikel V4 lid1 van de kieswet zegt dat de commissie geloofsbrieven een uitspraak doet in geschillen die zijn gerezen omtrent de uitslag. Zij biedt dan onder andere de mogelijkheid om tot hertelling of herstemming over te gaan. Heeft het denkwerk van de commissie geloofsbrieven zich beperkt tot deze twee oplossingen of zijn er ook andere scenario's overwogen? Bijvoorbeeld een administratieve check. Of een andere manier om te kijken of deze 80 stemmen ergens terug te vinden zouden zijn."

De heer Posthumus: "Voorzitter, wij hebben ons in ons onderzoek laten leiden door de processen-verbaal. Dat staat ook in het advies. Dat hebben wij ingezien. Dat is ook het deel van het onderzoek dat wij hebben kunnen doen. Wij hebben niet in enveloppen kunnen kijken. Die zijn verzegeld. Op het moment dat je die openmaakt zit je in een hertelling. En dat is nu juist wat wij vanavond aan u voorstellen. In dat stadium waren wij dus nog niet beland. Wij hebben een onderzoek gedaan naar die geschillen. We hebben geprobeerd dat helder te krijgen. In ons kader biedt de wet daarvoor een duidelijke uitspraak. Namelijk kijken naar de onrechtmatigheid van de stemming en dat is kijken naar onjuistheid in het vaststellen van de verkiezingsuitslag."

Mevrouw Roda: "Dank u wel. Ik heb een vraag die gaat over het laten uitvoeren van de hertelling. Aan het eind van uw betoog gaf u aan te adviseren dat onder ons toezicht, extern te laten uitvoeren. Hebt u daar een bepaald beeld bij? Zou die externe uitvoerder ook het centraal stembureau kunnen zijn, die ook voorheen verantwoordelijk was? Ik heb er nog een vraag aan toe te voegen. Hoe moet ik zien dat dan de uitslag weer wordt vastgesteld? Wie is daarin bevoegd?"

De heer Posthumus: "Als het goed is, voorzitter, is het zo dat als u als Staten besluit tot een hertelling, u verantwoordelijk bent. Wij hebben voorgesteld om dat extern te laten doen. Wij hebben daar eertlijk gezegd niet een heel gedetailleerd pad bij beschreven. Dat is ook niet aan ons. Wij hebben wel gezegd: het zou goed zijn (het moet ook) om het onder toezicht van de provincie te laten doen en ook te kijken naar de personen die tot nu toe de telling hebben verricht. Of dat wel goed is gegaan. We hebben daar geen expliciet stappenplan voor gemaakt. Nee."

De voorzitter: "Wij komen er later op de avond nog op terug. Nog andere vragen of opmerkingen want anders gaan we over naar de volgende fase van dit debat."

Mevrouw Bax: "Dank u wel, voorzitter. Even een kleine opmerking. U hebt het over het vertrouwen van de kiezers dat mogelijk op de proef zou worden gesteld wanneer je alle stemmen zou hertellen. Maar hoe zit het dan voor die 40 stembureaus en de mensen die daar hun stem hebben uitgebracht? Wordt dat niet net zo goed op de proef gesteld?"

De heer Posthumus: "Voorzitter, ik heb het idee dat wij nu op de scheidslijn komen van een waardeoordeel. Het was onze taak om vast te stellen waar zich een onjuistheid bevindt. We hebben dat gebaseerd op die 40 stembureaus. Wij hebben dat onderzoek verricht in het licht van het verzoek van de VVD fractie om tot een totale hertelling over te gaan. Wij hebben beargumenteert waarom wij een totale hertelling onevenredig vonden. Dat hebben wij gezien in

het licht van dit vertrouwen. We hebben uiteraard geen uitspraak gedaan over deze 40 stembureaus."

Mevrouw Bax: "Even ter verduidelijking. U zit met twee anderen in de commissie geloofsbrieven waarin u een verzoek van de VVD heeft behandeld. U bent van de CDA. Er zat ook nog een VVD'er in en iemand van de SP. Klopt dat?"

De heer Posthumus: "Dat is vragen naar de bekende weg, lijkt mij."

De voorzitter: "Ik maak, als voorzitter, toch bezwaar. Er zit een suggestie in uw vraag die ik niet de juiste vindt. De commissie is benoemd nog voordat de verkiezingen hebben plaatsgevonden. Daar zit dus geen enkele gedachte van enige vorm van beïnvloeding achter. Ik werp ook van mij dat de suggestie er zou kunnen zijn dat deze commissie niet goed zou hebben gefunctioneerd. Ik kan u verzekeren, ik heb het ook gevolgd als voorzitter, dat hier uiterst integer en goed is gehandeld. Er kan geen sprake zijn van een discussie dat, dat ter discussie zou worden gesteld. Ik stel voor dat wij dit onderdeel nu afronden."

Mevrouw Bax: "Mag ik daar nog een opmerking over maken, voorzitter? Ik wil er niet mee suggereren dat er verkeerd is gehandeld maar ik wil er wel mee aangeven dat het mogelijk, misschien voor de toekomst, toch niet een heel goed idee is om voor dit soort commissies, vanwege bezwaren die ingediend worden door bepaalde partijen, om partijen in een dergelijke commissie geloofsbrieven te zetten."

De heer Van Wieren: "Voorzitter, volgens mij is het zo dat het altijd een commissie vanuit de Staten is en dat betekent, aangezien wij allemaal lid zijn van een bepaalde partij, er altijd leden van een partij in zo'n commissie zitten."

De voorzitter: "Ik stel voor dat we daar niet langer over gaan discussiëren. Want er gaat een verkeerde suggestie vanuit. Ik maak daar echt bezwaar tegen. Zo zijn wij niet gewend met elkaar om te gaan. Ik sluit dit deel van het debat nu af. Mijnheer Posthumus, hartelijk dank voor uw inbreng. Ik zou de fractievoorzitter van de VVD, de heer Bosma, willen vragen zijn betoog te houden."

De heer Bosma: "Dank u wel, mijnheer de voorzitter. Op de verkiezingsdag zelf ging de gemeente Dronten de mist in. Door een menselijke fout werden woensdagavond de verkeerde uitslagen doorgegeven. De berekening van de restzetel is opnieuw uitgevoerd. Aanvankelijk is de berekeningswijze toegepast zoals die wordt gebruikt bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer en het Europees Parlement waarbij de restzeteltoedeling alleen plaatsvindt aan partijen die boven de kiesdrempel uitkomen. Voor de omzetting van het aantal stemmen in restzetels bij gemeentelijke- en provinciale verkiezingen geldt het behalen van de kiesdrempel niet als voorwaarde. Samen met de verkeerd doorgegeven uitslag van Dronten heeft dat geleid tot het wijzigen van de zetelverdeling van 6 van de 12 deelnemende partijen. Dit alles leek voor de VVD nog zodanig binnen de marges te vallen dat er vertrouwen was in de zorgvuldigheid van het doorlopen proces van deze Statenverkiezingen. Echter, op het einde van de zitting van het centraal stembureau op vrijdag 4 maart is door de voorzitter van het centraal stembureau medegedeeld dat er 80 stemmen meer zijn uitgebracht dan de ingeleverde stempassen. Er waren dus 80 stemmen te veel. De voorzitter van het centraal stembureau heeft vervolgens tevens, tijdens deze openbare zitting, aangegeven dat deze 80 stemmen geen verschil zouden maken, als die allemaal naar één partij zouden zijn gegaan. Dat er een adequate berekening zou zijn, werd gesuggereerd door de voorzitter van het centraal stembureau, met een verwijzing naar een document dat de voorzitter bij zich had. De uitleg zou echter te technocratisch zijn waardoor de voorzitter meende daar tijdens de openbare zitting geen aandacht aan te hoeven geven. De VVD heeft op dat moment geen bezwaar gemaakt, omdat de Kieswet nadrukkelijk aangeeft dat hertelling alleen mogelijk is indien er een ernstig vermoeden is dat een andere uitslag leidt tot een andere zetelverdeling. Na de overrompeling van deze verrassende mededeling kregen wij het proces-verbaal van het centraal stembureau uitgedeeld. Na de zitting is door de VVD getracht de uitspraken te verifiëren. Uitspraken die overigens niet gedekt werden door data in het proces-verbaal van het centraal stembureau. Op basis van de

beschikbare gegevens is het onze inschatting dat deze 80 stemmen wel degelijk verschil konden maken in de zetelverdeling. Voor de helderheid, wij hebben het hier niet over de bekende foutenmarge die mogelijkwerwijs optreedt bij potloodstemmen als gevolg van vermoeidheid omdat deze tellingen plaats vinden na een dag zitting op het stembureau. Voorafgaand aan het overleg met de Commissaris van de Koningin inzake dit dossier op maandagmiddag 7 maart, is mondeling aangegeven door de Commissaris van de Koningin, dat hij begrepen had van de voorzitter van het centraal stembureau dat er nu geen sprake was van 80 stemmen meer dan stempassen, maar van 80 stempassen meer dan stemmen. Nu waren er, naar verluid, 80 stemmen zoek. Dat onze Commissaris van de Koningin de voorzitter goed heeft geciteerd bleek tijdens de nieuwsuitzending van Omroep Flevoland van dinsdag jl. waarbij zij dit zelf herhaalde. Na afloop van het gesprek met de Commissaris van de Koningin op maandagmiddag 7 maart is ons een bijlage bij P22-2 zitting hoofdstembureau overhandigd, de zogenaamde burgemeestersbrief. Hierin wordt voor het eerst schriftelijk aangegeven dat er een verschil geconstateerd is van 80 stemmen in de gemeente Almere. Of er nu sprake is van te veel of te weinig stemmen wordt in het midden gelaten. In deze bijlage wordt geen nadere verklaring gegeven waaruit deze verschillen bestaan, noch waardoor deze kunnen zijn veroorzaakt. Tevens wordt aangegeven dat (ik citeer): 'Na ingesteld onderzoek is gebleken dat dit verschil geen ernstig vermoeden oplevert dat dit verschil van invloed zou kunnen zijn op de zetelverdeling.' (einde citaat). Naast het feit dat deze bijlage onzes inziens reeds afgelopen vrijdag tijdens de zitting op het centraal stembureau verstrekt had moeten worden, als integraal onderdeel van het daar uitgereikte proces verbaal, verbaast het ons dat de informatie nog abstracter wordt. Zeker als zo'n toelichting 3 dagen te laat komt, zou er een heel helder verhaal dienen te liggen, waarbij klip en klaar duidelijk wordt dat hetgeen de voorzitter van het centraal stembureau beweert, ook feitelijk onderbouwd kan worden. Afgelopen dinsdag gaf de voorzitter van het centraal stembureau bij omroep Flevoland aan, zoals eerder al genoemd, dat er sprake was van 80 missende stemmen. Tevens gaf ze nu aan (ik citeer) 'Het hertellen van alle stemmen die bij de Provinciale Statenverkiezing zijn uitgebracht, leidt zeker tot een andere uitslag, maar niet per se tot een andere zetelverdeling.' (einde citaat). Naar mening van de VVD is dat duidelijk een minder stellige uitspraak dan op het centraal stembureau gedaan. Tevens werd er als verklaring voor de 80 ontbrekende stemmen aangegeven dat kiezers naar het stemhokje kunnen zijn geweest en vervolgens hun stembiljet naar huis hebben meegenomen en dus niet in de stembus hebben gedaan. Er is geen bewijs dat dit de verklaring is. Ook in dat geval zou er dus onjuist zijn geturfd. Laat ik het even nog een keer samenvatten: Eerst waren er 80 stemmen te veel. 80 stemmen hadden zeker geen invloed op de uitslag. Toen waren er 80 stemmen te weinig. Formeel weten wij alleen maar dat er een verschil is van 80 stemmen. En tot slot, het was niet zeker dat de 80 stemmen van invloed zijn op de zetelverdeling. We kunnen er verklaringen voor zoeken, maar feit blijft dat er geen sluitende en bewijsbare verklaring bestaat voor dit verschil op dit moment. Tesamen met de eerdere onvolkomenheden en de ontbrekende 80 stemmen, geeft dit de VVD de indruk dat de procedures en richtlijnen die bewaken dat de verkiezingen zorgvuldig verlopen, niet nauwgezet zijn gevolgd. De VVD wordt hierin bevestigd door de commissie onderzoek geloofsbrieven, zie pagina vier van dat verslag. Als dit namelijk wel zou zijn gedaan, waren de onvolkomenheden niet opgetreden en was het verschil nul geweest. Daarnaast moeten onregelmatigheden goed verantwoord en verklaard zijn in het proces-verbaal. Ik constateer dat dit tot op heden niet, dan wel onvoldoende is gebeurd. De VVD vindt dat zeer kwalijk en is van mening dat dit zorgt voor een uitslag die niet boven iedere vorm van twijfel is verheven. Iedereen moet overtuigd kunnen zijn dat de uitslag correct is, daarvoor dienen de procedures. Anders leidt dit er onherroepelijk toe, dat bij besluiten in aankomende periode twijfels ontstaan over de legitimiteit daarvan. Juist bij omstreden besluiten, die met een minieme meerderheid worden genomen, wil men niet dat die legitimiteitsdiscussie de kop opsteekt. Dat leidt namelijk tot aantasting van de legitimiteit van het betreffende besluit en uiteindelijk ook tot schade aan onze democratie en aan het aanzien van de Provinciale Staten. Tot slot, hoe komt dit over op de kiezer? Het kan niet zo zijn dat de burger het idee krijgt dat er schouders worden opgehaald bij het kwijt zijn van 80 stemmen en de overige geconstateerde onregelmatigheden. Dat zou dan, onzes inziens, het werk van de campagne opkomstbevordering PS verkiezingen volledig te niet doen. Laten wij het vertrouwen herstellen en elke vorm van twijfel bij ons en bij de kiezer wegnemen. De VVD stelt dan ook een hertelling voor, zonder tijdsdruk waarbij alle procedures correct kunnen worden gevolgd en waardoor de zorgvuldigheid echt kan worden gewaarborgd. Toezicht vanuit de kiesraad daarop,

is wat de VVD betreft, welkom. Geen enkele democratische partij kan, wat ons betreft, daartegen zijn. Dank u, voorzitter."

Mevrouw Bax: "Dank u wel, voorzitter. Wij vinden het bezwaar van de VVD eigenlijk aan de zwakke kant. Er is nu ongelooflijk veel aandacht besteed aan de te veel getelde stempassen. We hebben dus even wat geïnformeerd. Wat blijkt nu? Verschillende stembureaus, dat is ook wat het hoofdstembureau heeft uitgesproken, van verschillende gemeenten door heel Nederland, hebben uitgesproken dat er heel erg vaak sprake is van een teveel aan stempassen. Het gebeurt namelijk dat er stempassen worden ingeleverd zonder te stemmen. Mensen staan in het stembokje en denken: nee, ik doe het eigenlijk toch maar niet. Vervolgens worden de stempassen ingeleverd door mensen die bezwaar willen maken. Om wat voor reden dan ook. Zij leveren hun stempassen in, maken bezwaar en gaan niet stemmen vanuit dat bezwaar. Dan is er nog een hele groep mensen die hun stempas inlevert en waarvan blijkt dat hun identiteitsbewijs niet geldig is. Het is verlopen om de een of andere reden. Dat gebeurt zo ontzettend vaak dat een teveel aan stempassen helemaal niet raar is. Dat hebben wij nu ook van het hoofdstembureau te horen gekregen. Dat is wat zij bedoeld hebben met: het zal geen invloed hebben op de verdeling van de zetels. Oftewel van het getelde aantal stemmen. Je hebt bijna altijd een overschot aan stempassen. Let wel: het gaat hier om bijna 40 stembureaus. Je komt dan op een gemiddelde van twee à drie stempassen te veel per stembureau. Zo hebben wij bijvoorbeeld ook gelezen, in een proces-verbaal in Amsterdam vorig jaar met de gemeenteraadsverkiezingen: 'het totaal aantal kiezers dat in een stembureau is geweest, zal altijd net iets hoger liggen omdat sommige mensen wel naar het stembureau zijn geweest en soms een bezwaar hebben aangetekend en om uiteenlopende redenen toch geen stem hebben uitgebracht'. Het hoofdstembureau hier heeft inderdaad ook aangegeven dat hertelling onnodig zou zijn vanwege dit overschot aan stempassen, dat dus normaal is. Het is volgens het hoofdstembureau echter wel ongebruikelijk dat het niet gemeld is door de stembureaus. Het hoofdstembureau heeft dit zelf ontdekt. Als het wel gemeld was, was er waarschijnlijk niet eens een opmerking over gemaakt. Omdat het heel vaak voorkomt. Maar er is nu wel een opmerking over gemaakt bij de zitting van het hoofdstembureau en daarom heeft het nu ineens ongelooflijk veel aandacht gekregen. We willen hier ook nog even ingaan op het handmatig tellen. Handmatige tellingen hebben altijd een foutmarge. Dat blijkt zelfs tot 2% te zijn. Cruciaal voor kleinere partijen of wanneer het gaat om de verdeling van restzetels. Dus al zou je 10 keer gaan hertellen, je zult logischerwijze altijd net even op een ander aantal uitkomen. Wij trekken nu de motivatie een beetje in twijfel. Want ook uit het bezwaar van de VVD blijkt dat zij hopen, vanwege de foutmarge, op vier stemmen minder voor de Partij voor de Dieren of 11 stemmen minder voor ChristenUnie en SGP. Want dan gaan de zetels naar de VVD. Ik wil hier nog heel even op aanmerken dat wij vinden dat objectieve organisaties moeten besluiten over wel of geen hertelling. Wij zijn er heel open en eerlijk in geweest dat wij vorige week vrijdag ook een hertelling overwogen. Bij ons zag het ernaar uit dat wij wellicht drie stemmen tekort zouden komen om in aanmerking te komen voor een restzetel. Wij waren toen in de veronderstelling dat je een hertelling aanvraagt bij het hoofdstembureau en dat zij aangeven of dit een gegronde reden is. Zij besluiten er over want zij zijn objectief. Nu is er eigenlijk iets heel geks aan de hand. Er blijkt dat, wat het hoofdstembureau ook zegt, je het als partij blijkbaar ook nog in de Staten kunt brengen. Wij vinden het heel erg onterecht dat belanghebbende partijen, mogen beslissen over de stem van de burger. Daar komt het uiteindelijk op neer. Hier spelen ook verschillende belangen, waardoor er waarschijnlijk vanavond een meerderheid voor hertelling is. Dan krijg je hele vreemde situaties."

De heer Van Wieren: "Voorzitter, wij hebben een andere procedure afgesproken maar ik maak hier ernstig bezwaar tegen deze opmerkingen."

De voorzitter: "Dat is dan bij dezen gebeurd. Gaat u verder met uw betoog."

Mevrouw Bax: "Ik was eigenlijk klaar."

De heer Siepel: "Ik blijf even zitten, voorzitter. Als u het goedvindt. De opmerkingen die wij per mail hebben aangeleverd, waren suggesties richting u en de commissie geloofsbrieven. Er is door de voorzitter van de commissie geloofsbrieven op gereageerd. Ik heb daarom op dit

moment geen behoefte aan een eigen betoog. Niet anders dan een eigen betoog in eerste termijn. Ik constateer wel dat het verhaal van de commissie geloofsbrieven door mijn fractie niet is voorbereid voorafgaande aan deze vergadering. Ik wil daarom mededelen dat, voordat we aan die termijn beginnen, mijn fractie behoefte heeft aan een schorsing."

De voorzitter: "Prima, dat zullen wij doen. Wij zullen dan eerst de eerste termijn afronden want ik heb inmiddels begrepen dat er ook andere fracties zijn die graag in de eerste termijn een betoog zouden willen houden."

De heer Rijsdorp: "Voorzitter, dan wil ik toch vragen of dat nou de bedoeling is van de heer Siepel. Ik dacht te horen dat hij nog een eerste termijn wil gaan voeren en dat hij daarvoor een schorsing zou willen hebben. Gezien de inbreng die geleverd is en het toch op het laatste moment krijgen van deze stukken, hebben wij erg de behoefte, alvorens ik de eerste termijn uitspreek namens de PvdA, te schorsen."

De voorzitter: "Ik zie hem knikken, dus ik had hem verkeerd begrepen."

De heer Siepel: "Ik was ervan uitgegaan dat we met een prelude bezig waren naar aanleiding van het verslag van de commissie geloofsbrieven. Dat het ging om feiteninformatie en dat alle fracties straks nog een eigen termijn krijgen."

De voorzitter: "Ik stel voor dat wij tot 20:45 uur schorsen en daarna doorgaan met de eerste termijn. Ik schors de vergadering."

Schorsing

De voorzitter: "Ik heropen de vergadering na de schorsing. Wij vervolgen de vergadering met de eerste termijn. Kan ik even inventariseren wie in het kader van de eerste termijn het woord willen voeren? De fractie van de SP, de fractie van de PvdA, de SGP. Ik zie dat het een rondje wordt. Dan ga ik gewoon de volgorde af die we meestal in dit soort situaties gebruiken. Mag ik de CDA fractie vragen als eerste het woord te nemen?"

Eerste termijn

De heer Van Wieren: "Voorzitter, dat is best maar ik dacht dat de ChristenUnie de schorsing aangevraagd had."

De voorzitter: "Ja, dat is waar. Dat is eigenlijk gebruikelijk maar ik had in mijn hoofd dat u eigenlijk het woord al gevoerd had en alleen maar na wilde denken maar dat is niet zo. Dat zie ik aan uw lichaamstaal. Ga uw gang, mijnheer Siepel."

De heer Siepel: "Mijnheer de voorzitter, dank u wel. Wij hebben de schorsing gebruikt om het advies van de commissie geloofsbrieven te bespreken en te bestuderen. Ik wil een algemene bijdrage houden. Ik zal niet uitgebreid ingaan op het advies van de commissie hoewel er wel wat raakvlakken zijn. Dan begin ik met de opmerking dat ook voor de ChristenUnie geldt dat de uitslag van een verkiezing altijd boven elke twijfel verheven hoort te zijn. Wij betreuren het en vinden het heel jammer dat er rond de uitslag van de verkiezingen van vorige week wel twijfel gerezen is. Dan gaat het natuurlijk ook om het verdelen van de stemmen en het verdelen van zetels. Laat mij in ieder geval constateren dat wij met elkaar als politici, als Provinciale Staten van Flevoland, als democraten, allemaal verliezers zijn op het moment dat wij vandaag moeten besluiten tot een hertelling van een gedeelte van de stemmen. Voor de beoordeling was het mijn fractie een lief ding waard geweest als wij dat hadden kunnen beperken tot een feitelijke, juridische, procesmatige beoordeling. Maar omdat de kieswet nu eenmaal de mogelijkheid biedt dat de Staten in hun oude samenstelling over dit voorstel besluiten, ontkom je er niet aan dat het niet alleen een feitelijke beoordeling is maar dat het ook een politieke beoordeling is. Het laadt in ieder geval de schijn op zich. Dat zie je ook aan de reacties in de sociale media en op Internet en in de kranten. Dat is het tweede verlies. Want hoe je het ook wendt of keert er zijn partijen die belang hebben. Maar elk van ons, dat geldt ook voor mijn partij, had in een

soortgelijke situatie wellicht hetzelfde overwogen. Wat wij jammer vinden, voorzitter, is dat de VVD fractie dit niet afgelopen vrijdag bij het centraal stembureau heeft gedaan. Ik nodig de VVD uit om daar zo meteen ook nog iets over te zeggen. Juist omdat onze informatie zo ver reikt dat wij vermoeden dat zij ook voor 10:00 uur vrijdagmorgen de kennis had over het feit dat de restzetel verdween en kennis had over de geringe stemmen aantallen. Het had ons als Staten een heleboel sores bespaard op het moment dat wij niet zelf het besluit hadden moeten nemen maar wanneer dat door het centraal stembureau was gedaan. Dan naar het advies van de commissie zelf. Wij danken de commissie voor het werk dat ze daarin verricht hebben. De centrale vraag voor wat betreft het advies maar ook voor wat betreft het verzoek van de VVD is natuurlijk of de VVD voldoende aannemelijk maakt dat er een geschil omtrent de uitslag van de verkiezingen is gerezen. En juist daarom hadden wij graag gezien, voorzitter, dat u samen met de commissie geloofsbrieven, daar wat referentie voor had kunnen maken. Wat is er uniek aan deze situatie? 80 stemmen verschil op een totaal van 150.000. Dat is een promillage dat ik niet eens uit mijn hoofd tot achter de komma kan uitrekenen. Maar het is verwaarloosbaar. Is het ernstig? Ja, 80 stemmen is heel veel en het zal jouw stem maar zijn. Maar op het grote totaal is het iets dat kennelijk inherent is aan handmatig stemmen. Het roept ook de discussie op, voorzitter, of het hier gaat over geschillen of over verschillen. Want wat is nu feitelijk het geschil waar we over praten? Het was mij in ieder geval uit het aanvankelijke verzoek van de VVD, niet helemaal duidelijk. Maar de VVD heeft bij monde van de heer Bosma daar, denk ik, een goede aanvulling op gegeven in zijn bijdrage voorafgaande aan de schorsing. Want het gaat namelijk om de administratieve procedure waarin fouten gemaakt zijn. Dat mag in een land als Nederland niet gebeuren. Van de week zei ik gekscherend tegen iemand: we moeten voor de hertelling maar buitenlandse waarnemers vragen. Een paar maanden geleden was er in de kring van de fractievoorzitters een voorstel om onze vrienden uit Dmitrov in het kader van onze democratische uitwisseling, bij deze verkiezingen uit te nodigen. Wij mogen dankbaar zijn dat het niet gebeurd is. Ik zei net iets over het feit dat wij allemaal verliezers zijn, maar op het moment dat anderen woorden als: bananenrepubliek Flevoland, in de mond nemen, doet mij dat pijn. Dus laten wij er ook alles aan doen om het nu in ieder geval goed te doen. Maar het blijft wel even de vraag of het gaat om de geschillen of om verschillen. Als je het hebt over verschillen, accepteer je met elkaar dat er bij elke verkiezing een bepaalde foutmarge is. Of dat nou een half procent of 1% of 2% is. Het is inherent aan het systeem dat je bij handmatig tellen fouten maakt. Als wij straks een gewijzigde uitslag hebben roept dat onherroepelijk weer de vraag op: is dit de juiste uitslag? Ik kan het ook niet voorstellen. Wat ik de afgelopen dagen ervan gelezen heb is het bijna onmogelijk om met 150.000 stemmen, drie keer achter elkaar met dezelfde uitslag te komen. Zouden wij niet met elkaar moeten besluiten om drie keer te tellen en daarvan het gemiddelde te nemen? Of zouden wij misschien moeten besluiten dat we de hele verkiezingen overdoen maar dan met een machine gaan stemmen. Ik weet het niet maar ik vind het wel een discussie. Het is jammer dat we daar nu als Staten, als politiek orgaan, met elkaar vanavond een besluit over moeten nemen. Want hoe je het ook wendt of keert, is dat onderdeel van de beoordeling. Ik heb al gezegd dat mijn fractie het erg jammer vindt dat hiermee gesuggereerd wordt dat een belangrijk proces in onze provincie - in Nederland, in onze democratische rechtsstaat - verstoord wordt. Ik wil er heel specifieke twee dingen van benoemen. Dat is namelijk het hele vervelende effect dat het doet uitgaan over het imago van de politiek, het imago van het Openbaar bestuur. Dat brengt dat wij allemaal verliezers zijn. Een tweede aspect wat daaraan verbonden is, is dat wij met een hertelling ook een precedent scheppen voor elke volgende uitslag waarin het weer om een paar verschillen draait. En dat maakt dat mijn fractie het als een zware last ziet. Ik hoop dat wij dat met elkaar delen. Dat wij het als een zware last zien om vanavond het besluit te nemen over hertelling. Omdat het scheiden van de geschillen en de verschillen en het scheiden van wat juridisch technisch en een politieke beoordeling van hetgeen wat nu voorligt is, in ieder geval voor ons lastig is. Dat neemt niet weg, voorzitter, dat wij erg dankbaar zijn voor het werk dat de commissie onderzoek geloofsbrieven heeft gedaan. Natuurlijk, als we straks tot een besluit komen over het werk en het voorstel dat de commissie doet, zeggen wij daar ook iets mee over het werk dat door het hoofdstembureau is gedaan. Maar dat neemt niet weg dat de fractie van de ChristenUnie op dit moment het advies dat door de commissie onderzoek geloofsbrieven, in afwachting van het debat wat nog zal volgen, waardevol en leidend vindt in het bepalen van ons definitieve standpunt aan het eind van deze avond. Tot slot. Ik denk dat ik één van de 39 kieswetdeskundigen ben geworden in de afgelopen week. We hebben allemaal de kieswet

gelezen. Als het zo is, voorzitter, dat wij als Staten de bevoegdheid hebben om zelf een uitspraak te doen over de uitslag van de stemming, dan zou het mij raar lijken als wij niet kunnen besluiten dat de volgende verkiezingen met de stemcomputer gaan gebeuren. Dank u wel."

De heer Van Wieren: "Dank u wel, voorzitter. Het is niet een leuk moment om hier te staan en over dit onderwerp te moeten spreken. Het vertrouwen van de mensen met betrekking tot de verkiezingsuitslag en de politiek in het algemeen, heeft hier toch een bepaalde deuk opgelopen. Dat betreurt ik, en met mij mijn fractie, ook ten zeerste. Het vertrouwen dat wij geschaad hebben met deze uitslag, zoals hij er nu ligt, moeten wij proberen te herstellen. Ik dank de commissie van onderzoek voor het werk dat zij gedaan heeft en de zorgvuldigheid waarmee zij haar advies geformuleerd heeft. Er wordt hier gesproken over verschillen/geschillen en dat, dat altijd inherent is aan handmatig tellen. Voorzitter, dat kan ook bij elektronisch tellen. Ook dan moet er een kiezerspas ingeleverd worden en ook dan kunnen mensen fouten maken. Er kunnen altijd verschillen ontstaan. En wanneer er verschillen ontstaan, ik richt mij nu met name even tot de PvdD, dan hebben wij in de wet geregeld dat, dat aangetekend wordt in het proces-verbaal. Het getuigt van zorgvuldigheid wanneer de leden van het stembureau dat doen. Ik heb vanavond een heleboel keren het woordje 'on' gehoord. De commissie van onderzoek, dat laat onverlet, onregelmatigheden, onverenigbaar, onevenredig, onrechtmatig, onduidelijk, onverklaarbare, ongeldig, onjuist en ik voeg eraan toe onzorgvuldig. Ik denk dat wij vanavond hier met elkaar moeten besluiten dat er een voldoende duidelijke uitslag moet komen. Dat hij duidelijk is, rechtmatig, geldig, juist en dat in de toekomst eenieder zorgvuldig zijn werk gaat doen."

De heer Rijdsdorp: "Dank u wel, voorzitter. Inderdaad had ik niet gedacht hier nog een keer te moeten staan. Voorzitter het is op zijn zachtst gezegd een zeer precare situatie dat wij hier als politici een besluit moeten nemen dat gevolgen kan hebben voor de samenstelling van de ploeg die, hopelijk over een paar dagen of anders over een paar weken, hier zit. Dat maakt het ongelooflijk belangrijk dat wij zeer zuiver in de leer zijn als het gaat om de argumenten die wij hanteren om vandaag al dan niet te besluiten tot hertelling. Dat de verkiezingsuitslag onomstreden moet zijn, hebben wij hier met zijn allen al eerder gezegd. Dat is klip en klaar. In die zin, voorzitter, is het geen voordeel dat de partijen die een direct belang hebben of menen te hebben bij een hertelling, het meest prominent in beeld zijn geweest als het gaat om het aanvragen vanuit de VVD of juist de heftige reactie vanuit de PvdD. Dan doe ik niets af aan de zuiverheid van hun argumenten maar waar het mij om gaat is de beeldvorming. Politieke partijen die belang kunnen hebben gaan er hier zelf over. Ik zou het dan ook ongelooflijk prettig vinden als het ons gaat lukken om aan het eind van de avond een unaniem besluit van de Staten te hebben. Waarmee wij duidelijk maken: het gaat hier niet om partij politiek. Het gaat hier maar om één ding: een onomstreden verkiezingsuitslag. Daarbij beseffen wij met zijn allen dat er een onderscheid te maken is in wat er feitelijk gebeurd is, of niet gebeurd is, en wat er in de beeldvorming is ontstaan. Je zou een flinke boom op kunnen zetten, ik merk dat een aantal collega's dat doen, over hoe ernstig de situatie nu eigenlijk is en of dat wel voldoende legitimatie is om te hertellen. Voorzitter, wat de PvdA betreft is de beeldvorming minstens zo belangrijk als de feitelijke situatie. De heer Siepel zei het ook al. Namelijk dat wij vandaag een precedent scheppen. Anderen zullen naar onze argumentatie kijken. Waarom wij hebben besloten om te hertellen. Of waarom wij hebben besloten ervan af te zien. Dat maakt dat ik u wil oproepen om te komen tot een unaniem besluit. De PvdA zal zonder meer de meerderheid daarin volgen. Laat ook duidelijk zijn dat, als het gaat over een hertelling, het per definitie wat ons betreft over de 40 stembureaus moet gaan, zoals de commissie ook aangeeft. Laten wij in ieder geval duidelijk maken dat er ook heel veel goed of voldoende goed is gedaan. Opdat het vertrouwen van de kiezer niet onnodig op de proef wordt gesteld. Voorzitter, met dit betoog moge duidelijk zijn dat de PvdA het heel vervelend vindt in deze situatie te zijn. Dat de PvdA het belangrijk vindt dat wij met zijn allen, als politiek, de lat zo hoog mogelijk leggen in de beslissing om te hertellen en dat er nu maar één ding van belang is namelijk dat wij de zweem van ons af weten te werpen dat dit hier is ingegeven door partijpolitiek eigenbelang maar dat het hier alleen maar gaat om het collectieve belang. Daar wil ik het bij laten."

De heer Van Ravenzwaaij: "Dank u wel, voorzitter. Voor de collega's een toelichting. De heer Stuivenberg was lid van de commissie onderzoek geloofsbrieven en om iedere zweem van belangenverstremgeling te voorkomen, voer ik namens de SP fractie vanavond het woord. Voorzitter, voordat wij als SP fractie ingaan op het verzoek van de VVD fractie over de hertelling van alle uitgebrachte stemmen in heel Flevoland en het advies van de commissie geloofsbrieven, wil ik graag nog het volgende opmerken. Over de hoofden van de Staten heen, wil de SP fractie alle inwoners die op 2 maart jongstleden de moeite hebben genomen om hun stem uit te brengen, hiervoor bedanken. Onze dank gaat ook uit naar de griffie en allen die hen hebben ondersteund bij het invullen van de campagne om de opkomst van de Flevolandse kiesgerechtigden te bevorderen. Het zal altijd wel moeilijk vast te stellen zijn of juist deze campagne, dan wel andere motieven een rol hebben gespeeld bij de relatief hoge opkomst. Voorzitter, het is al een paar keer gezegd. Het moet duidelijk zijn dat ook de SP fractie er alles aan gelegen is dat de uitslag van de verkiezingen van 2 maart boven elke twijfel verheven is. De kiezer moet erop kunnen vertrouwen dat er zorgvuldig met zijn of haar stem wordt omgegaan. Daarnaast mag er ook geen discussie of twijfel over de toedeling van restzetels blijven bestaan. De SP vindt het erg jammer dat deze discussie losgebarsten is. Bij de zitting van het centraal stembureau heeft de voorzitter aangegeven dat er in Almere in het totaal 80 stempassen meer zijn ingeleverd dan dat er stemmen zijn uitgebracht. Vervolgens heeft zij daarbij aangegeven dat na berekening het centraal stembureau heeft geconcludeerd dat deze verschillen geen invloed hadden op de definitieve uitslag van de verkiezingen. De VVD fractie heeft in eerste instantie met een bezwaarschrift dat later omgezet is in een verzoek, aangegeven deze conclusie niet te delen en op grond van de kieswet aan PS gevraagd een uitspraak te doen over de onduidelijkheden die zich bij de verkiezingen hebben voorgedaan. De vraag is of de onzuiverheid in de uitslag zo zwaarwegend genoemd kan worden waardoor een totale hertelling gerechtvaardigd is. Nogmaals de kiezer moet erop kunnen vertrouwen dat zijn stem goed wordt behandeld. Uit het onderzoek van de commissie onderzoek geloofsbrieven blijkt dat de onregelmatigheden c.q. de niet te verklaren verschillen, onjuistheden, zich beperken tot 40 van de 199 stembureaus. Dus in 159 stembureaus is het gewoon goed gegaan. Bij die 40 kan het zo zijn dat iemand vergeten is iets op te nemen in het proces-verbaal. Voorzitter, het advies van de commissie aan de Staten is om de hertelling te beperken tot die stembureaus waar verschillen zijn geconstateerd. De commissie is na zorgvuldig onderzoek tot dat advies gekomen. De SP fractie dankt de commissie voor het heldere en goed onderbouwde stuk. Als SP fractie hechten wij aan zorgvuldigheid maar wij zien in ieder geval geen noodzaak om tot een algehele hertelling over te gaan. Dit in eerste termijn."

Mevrouw Roda: "Dank u wel, voorzitter. 2 maart 2011 was een hele mooie dag. Ik doel hierbij niet op het weer. Het was een mooie dag voor Flevoland en voor Nederland vanwege het feit dat wij gebruik konden maken van ons stemrecht. Nog geen 100 jaar geleden was stemrecht in Nederland een elitaire zaak, die lang niet voor iedereen was weggelegd. Vrouwen bijvoorbeeld hadden geen stemrecht. Dankzij een niet aflatende strijd van de vrouwenbeweging is dat anno 2011 gelukkig al lang geregeld. Wij kunnen ons eigenlijk nauwelijks voorstellen dat het ooit anders geweest is. Althans hier in Nederland. De provinciale verkiezingen op 2 maart hadden plaats tegen de achtergrond van strijd die op dit moment in veel landen in deze wereld wordt gevoerd. Een strijd om democratie en algemeen stemrecht. Ik noem Ivoorkust, Tunesië, Egypte, Libië, Jemen, Oman. Ook dat maakte 2 maart, in ieder geval voor mij persoonlijk, tot een bijzondere dag. Tenslotte was 2 maart voor de democratie in Flevoland belangrijk. De opkomst bij de afgelopen verkiezingen was in Flevoland een stuk hoger dan vier jaar geleden. Toen ik ging stemmen was het heel erg druk in het stembureau. Ik moest in rij staan voordat ik aan de beurt was. Normaal houd ik natuurlijk niet zo van in de rij staan, maar voor dit doel was het mij eigenlijk een waar genoegen. Veel meer mensen dan in 2007 hebben een stem uitgebracht voor het bestuur van onze provincie. Ook dat maakte 2 maart tot een mooie dag. Dezelfde avond was al duidelijk dat de uitslagen hebben geleid tot de nodige verschuivingen in de zetelverdeling. Een deel van de bestaande partijen krimpt terwijl er een aantal nieuwe partijen bijkomen. Op 4 maart heeft het hoofdstembureau de uitslag vastgesteld en proces-verbaal opgemaakt. De voorzitter is toen ook ingegaan op de telverschillen tussen stempassen en stembiljetten. Met de vaststelling dat dit geen gevolgen had voor de uiteindelijke uitslag. Op de uitslag is op dat moment ook geen bezwaar gemaakt. De definitieve vaststelling van de uitslag heeft bij de VVD, op een later moment, geleid tot het verzoek om hertelling. Dat verzoek is volgens de procedure

beoordeeld door de commissie onderzoek geloofsbrieven en niet meer door het hoofdstembureau want dat was tenslotte al klaar met haar taak. Daardoor is het verzoek niet meer bij een neutrale partij terechtgekomen maar bij de politiek. GroenLinks vindt dat jammer. Wij zouden liever zien dat een onafhankelijke partij de zaak zou afwegen. De procedure is echter, zoals hij nu loopt, in de kieswet vastgelegd en zal ook gevolgd moeten worden. Dat maakt het, anderen hebben daar ook al aan gerefereerd, onzes inziens desto belangrijk om dit verzoek heel zorgvuldig te behandelen en niet te politiseren. Het laatste wat wij willen is een afweging die bepaald wordt door politieke machtsvragen, meerderheden en minderheden, strategie ten opzichte van coalitievorming en wat al dies meer zij. Daar koopt onze kiezer tenslotte helemaal niets voor. Wat GroenLinks betreft is de belangrijkste vraag op dit moment die naar de legitimiteit van de uitslag van de provinciale verkiezingen. De geloofwaardigheid van deze verkiezingen staat voor GroenLinks voorop. Ons oordeel wordt dan ook door die overweging bepaald en niet door de vraag wie er wel of niet zou kunnen profiteren van een eventuele hertelling. Wat mijn fractie betreft moeten wij zorgvuldig zijn. Dat heeft de commissie onderzoek geloofsbrieven wat ons betreft gedaan. Daarvoor willen wij hen ook danken. Wij moeten zorgvuldig zijn maar ook slagvaardig. Het is in niemands belang dat deze onzekere situatie al te lang voortduurt. De nieuwe Staten zouden eigenlijk vandaag benoemd moeten worden. Dat is nu vertraagd. Wat ons betreft wordt de hele procedure zo snel als mogelijk afgerond zodat wij op korte termijn met Provinciale Staten in de nieuwe samenstelling aan het werk kunnen."

De heer Simonse: "Voorzitter, met dank aan de commissie onderzoek geloofsbrieven die, zonder dat wij er heel veel erg in hadden, ontzettend veel tijd heeft gestoken in dit onderzoek. Zij is ook gekomen met een advies. Na de verkiezingen zijn wij als SGP op verschillende momenten geconfronteerd met een verkiezingsuitslag. Misschien wel vier momenten. Vier verschillende uitslagen. Onduidelijkheid in Dronten. Onduidelijkheid in Almere. En nu blijkt ook enigszins onduidelijkheid in Lelystad en Noordoostpolder als er verschil bestaat tussen de uitslag en de processen verbaal. Eigenlijk is er onduidelijk in een heel deel van, misschien wel in heel, Flevoland. Wij hebben hier als SGP ook in meegedeeld. Wij willen nog de opmerking plaatsen dat bij iedere verkiezing, dat is ook onze overtuiging, er wel van die net wel en net niet uitkomsten bestaan. Maar vanavond moeten wij zuiver zijn in de leer. Wars van iedere partijpolitiek. Centraal moet staan: het wegnemen van onduidelijkheid en onzekerheid. De lijn van de SGP, dat spreekt ons echt aan, is recht in de leer, zuiver in de leer. Recht is recht en krom is krom. Geen partijpolitieke argumenten. Daarom pleit de SGP voor een algehele hertelling waarbij iedere discussie is uitgesloten."

De voorzitter: "Dank u wel. Om enige sturing te krijgen zodat we ook daadwerkelijk tot een uitkomst komen en als ik kijk naar de bijdragen die nu zijn geleverd, zeg ik even voor eigen rekening, ik wil het u niet in de mond leggen, dat ik de indruk heb dat er een redelijk stevige meerderheid aanwezig is in de zaal die voor een vorm van hertelling is. Degenen die ik zich expliciet heb horen uitspreken, zoals ik het geïnterpreteerd heb, om het niet te doen, zijn duidelijk in de minderheid. Daarom wil ik u vragen om in de tweede termijn het debat vooral toe te spitsen op de twee vormen die wel in het debat zijn gebracht ervan uitgaande dat er een vorm van hertelling plaatsvindt. Dat is de vraag of de hertelling moet plaatsvinden in de 40 bureaus zoals dat door de commissie is geadviseerd of dat de hertelling moet plaatsvinden voor alle bureaus. Dat lijkt de crux van de discussie op dit moment te zijn. Daarmee wil ik niet de positie innemen om als u daartegen wilt zijn dat vervolgens alsnog te betogen. Maar ik heb er wel behoefte aan dat in de tweede termijn, iedere fractie er helderheid over geeft hoe zij staat in het debat rond 40 bureaus hertellen of alle bureaus hertellen. Zodat wij in de schorsing die daarna volgt een voorstel kunnen schrijven waarvan wij met rede kunnen aannemen dat het op een meerderheid kan rekenen. Tenzij de oproep van de PvdA wordt gevolgd en het met algemene stemmen kan worden aangenomen. Mag ik u verzoeken daar in de tweede termijn vooral aandacht aan te besteden. Uiteraard voor zover u dat wenst want ik kan dat niet opleggen. Wie van u wenst in de tweede termijn het woord te voeren?"

De heer Bosma: "Ik wil eigenlijk nog even een korte schorsing."

De voorzitter: "Daar kan ik mij iets bij voorstellen. Misschien is het een goed idee dat u elkaar ook even opzoekt. Zullen we afspreken dat ik uitga van een schorsing tot 21:30 uur. Zoekt u mij maar even op om aan te geven of dat voldoende tijd was. Dank u wel. Ik schors de vergadering."

Schorsing

De voorzitter: "Ik heropen de vergadering en geef het woord aan de fractievoorzitter van de VVD, de heer Bosma."

Tweede termijn

De heer Bosma: "Dank u wel, voorzitter. Ik was nog iets vergeten in de eerste termijn. Namelijk dank zeggen aan de commissie onderzoek geloofsbrieven."

De heer Rijsdorp: "Voorzitter, bij interruptie. Een orde voorstel. Is het niet zo dat wij in deze termijn vanaf het spreekgestoelte moeten spreken of is het de bedoeling dat wij het uit de ring doen?"

De voorzitter: "Ik vind het prima. Ga uw gang."

De heer Bosma: "Ik was begonnen met dank te zeggen aan de commissie onderzoek geloofsbrieven. Dat waren wij helaas vergeten in de eerste termijn. Dat is een omissie die wij graag rechtzetten. Zij hebben, denk ik, goed werk gedaan. Er zijn een aantal opmerkingen gemaakt in de eerste termijn die gaan over politiek opportunisme. Ik refereer daarbij eigenlijk aan de woorden van de CdK die degene terecht wees die twijfels uitte aan integriteit. Ik onderschrijf die woorden. Er is aan de VVD gevraagd: waarom heeft zij vrijdag niet gelijk gereageerd op het centraal stembureau? Heel simpel. De informatie was toen nog niet beschikbaar. Wij konden dus ook niet reageren. We hebben nog een keer nader gekeken naar het advies van de commissie onderzoek geloofsbrieven en wij zijn tot de slotsom gekomen dat wij het advies van die commissie heel goed kunnen volgen. En wel om de reden dat er heel nadrukkelijk is uitgezocht waar precies de verschillen zitten en hoe zij tot stand zijn gekomen en waar nog vraagtekens blijven staan. Dat geeft de VVD het vertrouwen dat, als we dat oplossen, er een beeld ontstaat waarmee wij aan de burger kunnen aangeven: we hebben het uiteindelijk zorgvuldig gedaan. Tot slot denk ik dat daar dan ook een beeld door ontstaat waarin iedereen zich zou kunnen vinden. Dat zou aangeven dat er een unanieme consensus is over wat het beeld zou moeten zijn. Wij vinden dat, als VVD, heel erg belangrijk. We vinden het erg belangrijk dat er geen twijfel is over de interpretatie. Daarom geeft de VVD aan: hertelling precies bij die bureaus die geselecteerd zijn door de commissie onderzoek geloofsbrieven."

De heer Rijsdorp: "Voorzitter, laat ik beginnen met te waarderen dat de VVD verandering in haar voorstel aanbrengt. Door het alleen te hebben over die 40 stembureaus. Dat concentreert de discussie. Ik had het in mijn termijn over beeldvorming en u reageert daarop. Ik heb er wel heel erg de behoefte aan om daar zo helder mogelijk in te worden. Eigenlijk zegt u daarmee: het maakt mij niet zoveel uit of ik van negen naar 10 zetels ga, het gaat mij er zuiver en alleen om of er een rechtmatige uitslag is zonder discussie. Een gewetensvraag aan u: als deze situatie andersom was begonnen, dat u van 10 naar negen had kunnen duiken en u komt precies hetzelfde gegeven tegen, had u dan ook deze procedure in gang gezet?"

De heer Bosma: "Laat ik eerst de eerste vraag beantwoorden. De vraag was: maak zo duidelijk mogelijk waarom u het uit een bepaalde waarde doet? Ik kan het eigenlijk heel simpel verwoorden. Wij hebben in onze brief, dat is waarschijnlijk waar u op reageert, een tweetal zaken proberen neer te leggen die uitgesproken zijn op het hoofdstembureau. Wij gingen met een verkeerde vooronderstelling van de kieswet aan de gang met het schrijven van die brief. Wij hebben aanvankelijk gedacht dat wij aantoonbaar moesten maken dat de verschillen in de uitslag, verschillen zouden leveren in de zetels en dat daarmee een legitimatie ontstond om bezwaar te kunnen maken. Als wij de kieswet beter hadden gekend, dat is een leerpunt voor de VVD en ik denk voor velen in deze Statenzaal, dan zouden wij ons bezwaar anders hebben gemaakt. Dan hadden wij geen bezwaar gemaakt maar gewoon een verzoek gedaan. Dan hadden

wij het kunnen richten op de onrechtmatigheden die wij vermoeden. Dat is één. Het was ons puur te doen om een betrouwbare uitslag te krijgen. Die zonder twijfel was. De tweede vraag: had ik het anders gedaan? Jazeker, ik had het ook gedaan als het andersom was. Om de doodeenvoudige reden dat de procedures een zorgvuldige uitslag moeten voortbrengen. Op het moment dat de procedures niet goed verlopen, weet je helemaal niet waar je uitkomt. Ik vind dat een vorm van ethiek die er moet zijn. Ik heb zelf ook op een stembureau gezeten en daar kwamen de verbandcontroles op nul. Dat is uiteindelijk de grootste eer die je op een stembureau kunt hebben. Dan verbaast het mij dat er dit soort verschillen staan. Het zijn er niet een of twee maar je krijgt plotsklaps van 80 te horen waar geen verklaring voor is. Dan gaan bij mij de alarmbellen rinkelen."

De heer Rijsdorp: "Vindt u dan wel met mij dat de beeldvorming over uw partij en over uw motieven, in de media maar mede ook ingegeven door uw eigen reactie, slecht is geweest voor het aanzien van de politiek?"

De heer Bosma: "Dat deel ik niet. Om de doodeenvoudige reden dat, als ik naar de stukken kijk die in de media verschenen zijn, interviews, dat beeld niet naar voren komt. Dan zie ik de media zich met name concentreren op een verschil van 80. De media begrijpen dat niet."

De heer Rijsdorp: "Ik zie de media ook en ook uw eigen uitspraken. U mag mij vertellen dat de uitspraken die zijn gedaan niet door u gedeeld worden maar ik hoor u ook zeggen: ja natuurlijk willen wij ook van 9 naar 10. En als u dat als een prominente boodschap meegeeft aan hen die uw verhaal aanhoren dan horen zij daarin een direct eigen belang van u. En als dat sterk doorklinkt dan is dat wel erg slecht voor de politiek."

De heer Bosma: "Ik snap niet waaraan u refereert. Als u refereert aan de brief dan heb ik aangegeven dat wij gemeend hebben aantoonbaar te moeten maken dat er een verschuiving in zetels zou kunnen zitten en dat, dat legitimatie was om een bezwaarschrift in te dienen. Zoals u hebt kunnen merken hebben wij dat bezwaarschrift herzien omdat wij ons niet goed genoeg bewust waren van de Kieswet, op dat punt. Wij hadden het uiteindelijk nog makkelijker kunnen doen door zelfs heel het verhaal van de kieszetel- en restzetelberekening weg te laten en het puur te hebben over procedurele tekortkomingen."

De heer Rijsdorp: "Bij de omroep heeft u aangegeven dat voor u de mogelijkheid om van 9 naar 10 te gaan, wel degelijk ook een rol speelde."

De heer Bosma: "Nou ja, prima. Dat wij daar effect van kunnen hebben en dat wij niet ontkennen dat, dat effect er is, prima. Maar uiteindelijk gaat het hier om de waarde en de legitimatie van een goede uitslag."

De voorzitter: "Dit punt is, denk ik, voldoende uitgewisseld. De heer Siepel."

De heer Siepel: "Voorzitter, ik begrijp uit de bijdrage van de heer Bosma dat de VVD zich kan scharen achter het advies van de commissie geloofsbrieven. Het verschil is wel heel groot. Je zet hoog in om in heel Flevoland alle 199 stembureaus te willen hertellen. Daar hebt u een bedoeling mee gehad. Wat heeft u nu, op basis van de constatering dat er in een aantal stembureaus in Almere wat fout is gegaan, doen besluiten om voor heel Flevoland een hertelling aan te vragen? Dat is mijn eerste vraag."

De heer Bosma: "Die vraag kan ik heel makkelijk beantwoorden, mijnheer Siepel. Toen wij het stuk indienden was het rapport van de commissie onderzoek geloofsbrieven niet bekend. Hoe precies de situatie in elkaar zat, wisten wij niet. Wij wisten wel en hadden het gevoel dat de procedures op een niet correcte wijze waren nageleefd en dat daarmee de zorgvuldigheid en het tot stand komen van de uitslag niet waren gegarandeerd. Dat was het proces-verbaal van het centraal stembureau. Dan gaat het over de hele provincie. Nu het rapport gereedgekomen is, zien wij precies waar het zich bevindt. Ik heb in mijn eerste termijn aangegeven, hoe die informatie zich heeft ontwikkeld. Welke verschillen er in zaten en hoe de informatie, die wij hadden, steeds werd veranderd. We hebben eerst ingezet op de hele provincie en nu zien wij,

nadat het rapport beschikbaar gekomen is, dat het een kleinere groep kan zijn. Maar als wij eerst een kleine groep hadden genomen en dat later hadden opgeschaald, had u gezegd: u bent aan het draaien. Nu zeggen wij heel simpel: de groep kan kleiner worden omdat wij daar goede adviezen voor hebben."

De heer Siepel: "Toch is dat weer een technisch antwoord. Terwijl ik had gehoopt, voorzitter, dat de heer Bosma wat inhoudelijker op de vraag in zou willen gaan. U hebt namelijk in uw verzoek geprobeerd om een relatie te leggen tussen de constatering dat er op een aantal stembureaus iets mis is gegaan en u verbindt daar de conclusie aan dat er in heel Flevoland een hertelling moet plaatsvinden. Die relatie is ten enenmale zoek. Dat constateert de commissie geloofsbrieven nu. Toch hebt u een overweging gehad om in heel Flevoland te willen hertellen terwijl u wist dat het om 80 stemmen in Almere ging. Als u had gezegd: de fout zit volgens het centraal stembureau in Almere dan had ik u nog gelijk kunnen geven. Toch hebt u gezegd: wij doen het in heel Flevoland. Daar klopt iets niet, mijnheer Bosma."

De heer Bosma: "Dan zal ik het voor u nader toelichten. De onregelmatigheden zoals het verkeerd doorgeven van de uitslagen, wat ook behoort bij het hele proces van verkiezingen, kwam niet uit Almere. Het herberekenen van de restzetel kwam niet uit Almere. De ontbrekende informatie in het proces-verbaal, was een document uit Lelystad. Het staat allemaal los van Almere. Vandaar dat wij gezegd hebben: we nemen eerst de hele provincie."

De heer Siepel: "U was in dezelfde vergadering waar ik ook was voor de zitting van het centraal stembureau. De voorzitter van het centraal stembureau heeft daar meegedeeld, wat uiteindelijk ook de aanleiding geweest is voor uw fractie om dit verzoek tot hertelling in te dienen, er is iets met de stemmen in Almere aan de hand. Dat heeft u gehoord. U knikt. Maar voor het verslag: dat heeft u gehoord. Dat is ook voor u aanleiding geweest om een hertelling te doen. Is dat waar of niet waar?"

De heer Bosma: "Klopt."

De heer Siepel: "Er is iets aan de hand in Almere en toch besluit om voor heel Flevoland een hertelling aan te vragen. Het antwoord dat u daarop geeft, sluit niet."

De heer Bosma: "Het antwoord sluit wel om de doodeenvoudige reden dat u het heeft over een inhoudelijke tekortkoming en wij het hebben gehad over de procedures die gevolgd moeten zijn om te waarborgen dat de inhoud op een zorgvuldige manier tot stand komt. Die procedures zijn niet alleen binnen een stembureau maar over de hele provincie geweest. Als ik ga kijken dan is er geen controle geweest op de kieslijsten die verstuurd zijn. Er is geen controle geweest van de vermelding van de namen op de lijst. Er is geen controle geweest op het doorgeven van de resultaten in Dronten. Er is geen controle geweest op correcte toepassing van de restzetel. Er is geen controle geweest op de procedures op de stembureaus in Almere. Er is geen controle geweest over wat er gerapporteerd is over 80 stemmen verschil en het proces-verbaal is niet volledig geweest. Dat zijn toch een aantal zaken die losstaan van het akkefietje van 80 stemmen."

De heer Siepel: "Maar de zaken die de heer Bosma nu noemt, rechtvaardigen een herstemming voor heel Flevoland want het betekent dat wij er een zootje van hebben gemaakt en dat hier inderdaad een bananen stemming is geweest. Zoals u het nu zegt bent u zelfs met uw voorstel om te gaan hertellen, veel te licht."

Mevrouw Bax: "Dank u wel, voorzitter. Even een correctie vanwege mijn ongelukkige opmerking over de commissie geloofsbrieven. Ik heb wel degelijk vertrouwen in deze mensen. Ik denk toch, omdat zij gebonden zijn aan bepaalde politieke partijen, dat het deze mensen, in die commissie, mogelijk in een lastige positie stelt."

De heer Bosma: "Volgens mij doet u het nu weer."

De voorzitter: "U bedoelt het goed en dat komt over."

Mevrouw Bax: "Ik bedoel het inderdaad goed. Ik heb wel degelijk vertrouwen in de mensen die plaats hebben genomen in die commissie."

De heer Van Wieren: "Voorzitter, dan heb ik toch graag dat de PvdD haar woorden zorgvuldiger kiest."

Mevrouw Bax: "Ja, daarom heb ik het nu even gecorrigeerd. Zo begon ik ook. Ik heb een vraag. U zegt dat u er niet van op de hoogte was, wat er afgelopen vrijdag bij het hoofdstembureau aan de hand was. Het is toen inderdaad niet helemaal correct vermeld. U wist echter wel dat er iets was met stempassen. Ik vind het wel wat twijfelachtig dat u toen niet bent opgestaan om te zeggen: er is iets aan de hand met stempassen - te weinig of teveel - dat klopt niet, wat gaan we daar aan doen?"

De heer Bosma: "Bij interpellatie, mevrouw Bax, maar volgens mij heeft u niet goed naar mijn eerste termijn geluisterd. Ik heb daar duidelijk in aangegeven dat wij ons verbaasden over die 80 stemmen maar dat er heel nadrukkelijk werd aangegeven, door de voorzitter van het centraal stembureau dat, dat geen effect had op de zetelverdeling en dat wij het idee hadden dat wij dan geen legitimatie hadden om daartegen te ageren. Toen wij er over na gingen denken en het gingen narekenen, bleken er een aantal vraagtekens te zijn met betrekking tot het verifiëren van een aantal uitspraken. Vervolgens hebben wij bezwaar gemaakt. Dat was dus heel duidelijk niet vooraf te doen want die informatie was er toen niet."

Mevrouw Bax: "Het hoofdstembureau heeft vrijdag wel aangegeven dat, nadat zij het rijtje van de zetels had opgeteld, er gelegenheid was om bezwaar te maken. Ik heb ook nog de vraag wat er gebeurt wanneer, nu wij een hertelling krijgen van stembiljetten, blijkt dat er alsnog 80 stempassen te veel zijn. Wilt u dan een herstemming?"

De heer Bosma: "Dan wil ik eerst een hele goede verklaring waardoor al die verschillen komen. Dan ben ik daar wel heel erg benieuwd naar. Op het moment dat ik dat heb kunnen wij verder praten met u en de Staten."

Mevrouw Bax: "Bent u ervan op de hoogte dat het eigenlijk heel normaal schijnt te zijn dat er een overschot is aan stempassen van mensen die zich bedenken in het stemhokje, mensen die bezwaar aantekenen?"

De heer Van Wieren: "Voorzitter, ik wil daar toch graag even op reageren. Ik zit al 25 jaar lang op een stembureau. Al die situaties waar u het over heeft, die zich voor kunnen doen, kunnen zich inderdaad voordoen. Het is allemaal geregeld hoe je dan moet handelen als lid van het stembureau. Het hoort gewoon gemeld te worden en het hoort gewoon in het proces-verbaal te staan. Er is dus niks nieuws onder de zon. U probeert het nu alleen op een andere manier neer te zetten en dat vind ik hoogst kwalijk. Die dingen kunnen echt allemaal gebeuren en er zijn echt allemaal regels voor om dat te melden."

Mevrouw Bax: "Wat is het verschil dan in deze situatie? Het gaat tenslotte om ongeveer twee stempassen per stembureau."

De heer Van Wieren: "Dan had het gemeld moeten worden. Daar gaat het om."

Mevrouw Bax: "Dus omdat het niet gemeld is, omdat men dat vergeten is te melden, terwijl het normaal is dat er een teveel aan stempassen is, krijgen wij nu een hertelling?"

De heer Bosma: "Mevrouw Bax, misschien moet ik u een kleine uitleg geven over wat de verbandcontroles zijn die in een stembureau gelden. Misschien is dat heel erg uitgebreid op dit moment."

De voorzitter: "Ik denk dat we nu niet in een technische discussie verzeild moeten raken."

De heer Bosma: "Misschien dan een boodschap aan u om zich hier verder in te verdiepen. De verschillen tussen de stembiljetten, stempassen enzovoort, horen nul te zijn. Zij worden op een bepaald moment geteld en gedurende het proces worden zij afgevinkt en geturfd. De verschillen dienen nul te zijn. Als op een gegeven moment naar voren komt dat er een verschil van 80 is, geeft dat aan dat de controles niet waterdicht zijn. Dat is, in mijn optiek, een serieuze zaak."

Mevrouw Bax: "Dus dan heeft het hoofdstembureau het verkeerd gehad toen zij zei dat een meerderheid aan stempassen heel veel voorkomt?"

De voorzitter: "De heer Rijsdorp. We gaan de discussie even verbreden anders blijft het heen en weer gaan."

De heer Rijsdorp: "Voorzitter, voor mij was de kous af totdat we een heel betoog kregen over wat er allemaal misgegaan was. Ik zei al even in mijn eigen termijn dat ik het vertrouwen van de burger in de politiek en waarom wij dingen doen, ongelooflijk belangrijk vindt. Ook of de politiek vertrouwen heeft in haar eigen systeem. U noemde zo'n enorme lijst aan punten. Het waren geen verbeterpunten in de marge. Ik wil u een herkansing geven om te formuleren of het nu in uw ogen wel of niet grosso modo goed gegaan is en we corrigeren een paar dingen door hertellen, of dat u hier het beeld overeind gaat houden dat er van alles aan de hand was wat voor u de aanleiding was om uiteindelijk te verzoeken om een hertelling voor heel Flevoland. Daar ben ik toch nieuwsgierig naar. Het is van belang dat duidelijk wordt of wij, als politici, vertrouwen hebben in het systeem."

De heer Bosma: "De VVD heeft vertrouwen in het systeem maar het systeem staat of valt met een correcte toepassing van de procedures. De VVD heeft geconstateerd en ziet ook bewijs in het onderzoek dat de commissie onderzoek geloofsbrieven heeft gedaan, dat een aantal procedures niet op de juiste manier zijn doorlopen. Als je dat niet aan de kaak stelt en niet zegt: dat moet zorgvuldiger gebeuren, zijn op een gegeven moment de waarborgen voor een betrouwbare en onomstreden uitkomst weg. De VVD maakt zich daar duidelijk zorgen om en vindt dat het zorgvuldig moet zijn. Omdat er een aantal onregelmatigheden in zitten, heeft de VVD gezegd: we moeten komen tot een hertelling om er absoluut zeker van te zijn dat het beeld dat uit de verkiezingen naar voren komt, klopt. De uitslag moet kloppen. Er mag geen twijfel zijn over wat de uitkomst is."

De heer Rijsdorp: "Voorzitter, ik vraag toch heel expliciet aan de heer Bosma: dus met de hertelling van deze 40 bureaus vindt de VVD dat, als dat gebeurd is, we wel te maken hebben met de situatie waarin voor iedereen duidelijk is wat de juiste uitslag was."

De heer Bosma: "Op basis van de extra gegevens die op basis van het onderzoek van de commissie onderzoek geloofsbrieven is gegeven, is de VVD het daarmee eens. Maar zonder dat rapport hadden wij überhaupt geen inzicht waar de verschillen zaten. Dus nu kunnen wij dat wel plaatsen."

De heer Rijsdorp: "Voorzitter, ik ben niet geïnteresseerd. Ik begrijp best dat u het zegt. Ik wil het heel zuiver houden. U verwijst naar de commissie. Het gaat om uw oordeel en uw absolute uitspraak hier waarin u zegt: met deze 40 lossen wij, het gat dat u hebt geconstateerd, op. En al die opmerkingen die u net maakte met de hele waslijst van dingen die allemaal verkeerd waren gegaan en die voor u aanleiding waren om dit aan te snijden, zijn daarmee ook van tafel. Zodanig dat we inderdaad vier jaar lang een onomstreden uitslag hebben. Dat moet u gewoon zeggen en niet verwijzen naar een commissie. Dat zou helpen."

De heer Bosma: "Volgens mij geef ik aan dat de commissie juist onderbouwd dat wij dat kunnen doen."

De voorzitter: "Prima, discussie gesloten. De heer Van Wieren staat al een tijdje te wachten. Ga uw gang."

De heer Van Wieren: "Voorzitter, ik heb met name gereageerd op de Partij voor de Dieren. Ik weet niet of u nu van ons een uitspraak verwacht of wij voor een hertelling zijn. Wij hebben in eerste termijn ook aangegeven dat wij vinden dat er een voldoende duidelijke uitslag moet komen die rechtmatig en geldig is en die een juist beeld geeft van hoe de stemverhoudingen geweest zijn. Daarom vinden wij dat er een hertelling plaats moet vinden. Op basis van het advies van de commissie zijn wij van mening dat het bij die 40 kan. Maar daarnaast geven wij aan dat het voor een ieder van belang is dat de procedures zorgvuldig in acht genomen worden zodat wij zulk soort dingen niet meer krijgen. Want deze verkiezingen hebben natuurlijk toch ook het vertrouwen van de kiezers geschaad. Ook heeft het, het vertrouwen van de mensen hier geschaad. Het heeft er ook toe geleid dat er hele vreemde uitslagen de wereld in gegaan zijn. Doordat er eerst vanuit Dronten andere zaken naar voren kwamen die invloed hadden op de lijst waardoor wij, als CDA, ook van mening waren dat er een hertelling plaats moest vinden. De mondelinge berichtgeving tijdens de zitting van het stembureau is ook anders geweest dan in het proces-verbaal staat. De woorden die daar gebruikt zijn, zijn precies omgedraaid. Dus er zijn in deze procedure nogal wat dingen niet goed gegaan. Wij vinden dat, dat in ieder geval een heel stuk zorgvuldiger moet in de toekomst."

De voorzitter: "Dank u wel. Ik stel voor dat wij de beraadslagingen nu afronden, met uw goedvinden. Kan dat?"

De heer Rijsdorp: "Voorzitter, ik had gehoopt dat de Partij voor de Dieren ook zelf haar plaats achter de kathedor inneemt want anders doe ik het zelf. Om de Partij voor de Dieren te kunnen bevragen. "

De voorzitter: "Dan sluiten wij de tweede termijn nog niet af."

Mevrouw Bax: "Ja, dank u wel voorzitter. Wij zijn er eigenlijk nog steeds niet van overtuigd waarom een hertelling van stembiljetten nodig zou zijn bij een overschot aan stempassen. Ik heb dat al een paar keer vermeld. Uit ons onderzoekje blijkt echt dat het helemaal geen vreemd gegeven is."

De heer Rijsdorp: "Voorzitter, dan bij interruptie. U reageert op de inhoud. Ik heb in mijn betoog, dat is ook het betoog dat wij net hadden met de heer Bosma, het gehad over de geloofwaardigheid van de politiek en het belang dat de politiek niet gaat voor zijn eigen hachje bij dit soort zaken maar gaat voor het collectieve belang. Nu vraag ik u waar uw motieven zitten. Zit het in het feit dat u bang bent uw zetel kwijt te raken of in de onomstreden uitslag?"

Mevrouw Bax: "Natuurlijk zijn wij bang om onze zetel kwijt te raken. Daar moeten wij heel eerlijk in zijn."

De heer Rijsdorp: "Is dat ook de reden dat u als Partij voor de Dieren zich zo fel verzet tegen het verzoek van de VVD, die vraagt om een onomstreden verkiezingsuitslag?"

Mevrouw Bax: "Nee, het gaat eigenlijk om twee dingen. Ten eerste vinden wij het, naar ons onderzoekje met betrekking tot stempassen, ongegrond om op basis daarvan een hertelling aan te vragen. Ten tweede, het is de wet maar wij zijn er ook op tegen dat politieke partijen hierover mogen beslissen."

De heer Rijsdorp: "Daar kunt u niets meer aan doen. Dat doet u. U maakt er nu zelf onderdeel van uit en ik vraag u of u herkent dat in uw argumentatie absoluut een zuiver politieke lijn hanteert en daarmee eigenlijk zegt: hier in deze arena kunnen wij op dit soort onderdelen politiek bedrijven door te kijken of wij in staat zijn om ons zeteltje te verdedigen en dat is, ik neem aan dat u dat met mij eens bent, de verkeerde plek om dat te doen."

De heer Van Wieren: "U hebt net aangegeven dat u bang bent voor uw zetel. Vindt u dat belangrijker dan wat de kiezers besloten hebben?"

Mevrouw Bax: "Nee, absoluut niet. We hebben het eerder gehad over foutmarges. Wij vinden het, het allerbelangrijkst wat de kiezer besloten heeft. Daarom vinden wij niet dat politieke partijen, die belangen hebben hier, hierover moeten besluiten."

De heer Van Wieren: "Dus wanneer er dusdanige twijfels zijn dan vindt u dus ook dat er gewoon een hertelling moet komen."

Mevrouw Bax: "Ja, maar dat zou dan een objectieve organisatie moeten bepalen."

De heer Van Wieren: "U had met ja kunnen volstaan. Dan waren wij klaar geweest."

Mevrouw Bax: "Nee want er zit een heel groot verschil tussen dat bijvoorbeeld het hoofdstembureau bepaald dat er een hertelling mag komen of niet. De redenen zijn gegrond. Dat is een wezenlijk verschil met dat politieke partijen hier gaan besluiten over een hertelling. Vanwege de foutmarge kan het inderdaad gebeuren dat hier en daar wat stemmen verschuiven en dat kan in iemands voordeel zijn. Het kan in mijn voordeel zijn maar het kan ook in uw voordeel zijn."

De heer Van Wieren: "Het kan ook in uw nadeel zijn. U hebt juist aangegeven dat, dat de reden voor u is om niet voor een hertelling te zijn."

Mevrouw Bax: "Er zijn twee redenen. Wij vinden het argument van de stempassen ongegrond. En ik vind het niet eerlijk als wij als Staten hierover beslissen."

De heer Van Wieren: "Voorzitter, u baseert zich op een klein onderzoekje met betrekking tot stempassen. Dat zijn uw eigen woorden: 'onderzoekje'. Ik heb aangegeven hoe de procedure in elkaar zit en ik spreek uit ervaring. Ik zit al 25 jaar regelmatig op een stembureau. Ik weet hoe het werkt. Het betekent dat je het gewoon goed moet aangeven."

De voorzitter: "Ik hoor inmiddels een herhaling van argumenten. U wordt het, denk ik, niet helemaal eens."

Mevrouw Bax: "Ik noemde het 'onderzoekje' omdat wij er inderdaad geen landelijk team op gezet hebben. Dat is inderdaad zo. Ik noemde het ook 'onderzoekje' omdat het maar heel weinig moeite heeft gekost om even te Google'en om te kijken hoe het zit met herstemming en hertelling en waaruit bleek dat een teveel aan stempassen heel erg vaak voorkomt. Het is niet voor niets dat het hoofdstembureau dat ook heeft uitgesproken."

De voorzitter: "We gaan naar een afronding van dit deel van het debat."

De heer Rijdsdorp: "Voorzitter, ik schat in dat we proberen niet nog meer rondes te krijgen. Dus ik wil eigenlijk proberen om met mevrouw Bax te kijken of wij een constructieve dialoog kunnen vinden. Ik heb gevraagd om te zoeken naar een Statenbrede boodschap. Dat wij daarmee laten zien dat wij geen partijpolitiek bedrijven hier maar zuiver bezig zijn met de vraag over het onomstreden zijn van de verkiezingen. Als uit deze kring moge blijken dat iedereen, of bijna iedereen, zich kan vinden in het advies van de commissie geloofsbrieven, bent u dan bereid om dat advies, omwille van het belang van een eenduidige uitspraak, ook te steunen?"

Mevrouw Bax: "Dus u vraagt mij om ergens mee in te stemmen waar ik het niet mee eens ben?"

De heer Rijdsdorp: "U hebt heel goed gehoord wat ik vraag. Ik heb ook proberen aan te geven waarom ik het aan u vraag."

Mevrouw Bax: "Ja, dat snap ik wel degelijk. Maar ik ga niet meestemmen met iets waar ikzelf niet in geloof. Ik ben gewend om in heel veel standpunten alleen te staan. Als het nu inderdaad ook zo blijkt te zijn, dan is dat zo. Ik ga niet instemmen met iets waar ikzelf niet volledig achter kan staan en waar mijn partij niet achter staat."

De heer Rijsdorp: "Mag ik u dan op zijn minst de komende 10 minuten, of hoe lang nodig is tussen nu en de stemming, vragen daar opnieuw over na te denken en te bedenken hoe belangrijk het is dat wij hier als politiek duidelijk maken dat dit niet gaat over een zeteltje wel of niet naar mijn kant want daar mag het hier vanavond niet over gaan. Het gaat alleen over de vraag: is het nodig voor de beeldvorming van de uitslag om die te hertellen. Is het daarvoor nodig? Het gaat niet om de vraag of u het nodig had gevonden. Het gaat erom of het nodig is om die beeldvorming te herstellen. Kunnen we daar een gezamenlijke boodschap voor afgeven. Ik vraag u er op zijn minst de komende 10 minuten over na te denken."

De voorzitter: "We gaan naar een afronding van dit debat. U hebt uw argumentatie al gegeven dus ik denk niet dat het nodig is dat te herhalen. Ik wil graag naar een korte schorsing. Ik verzoek de fractievoorzitters over 5 minuten even naar de griffie te lopen. Dan denken wij een concept voorstel op papier klaar te hebben. Dan kunnen we even kort met u kortsluiten of dat het juiste voorstel is om hier in stemming te brengen. Voor dat we de schorsing ingaan, wil de heer Simonse nog iets opmerken. Ga uw gang."

De heer Simonse: "Voorzitter, het is eigenlijk misschien een beetje voorbarig omdat wij ons in de eerste termijn al hebben uitgesproken over wat voor soort hertelling wij zouden wensen. Ik heb toch de behoefte om hier even een verklaring te geven. U kent ons advies in de eerste termijn. Wij gaan mee met het hertellen van de 40 stembureaus. We hopen dat daarmee alle onzekerheid wordt weggenomen. Onze argumentatie om tot een algehele hertelling te komen, was: we zijn toch aan het tellen dus laten we het gelijk maar goed doen. Geen verhalen achteraf. Dat sluit je daar ook mee uit. Het systeem in Nederland moet zo robuust zijn dat wij dat ook aankunnen. Dat waren de argumenten waarom wij zeiden: laten we het goed doen. Maar wij kunnen ons vinden in hetgeen nu voorligt."

De voorzitter: "Het is goed te horen dat u voor robuuste zones bent. Wij schorsen de vergadering voor 5 minuten en we hopen dan te kunnen hervatten."

Schorsing.

De voorzitter: "Ik heropen de vergadering na de schorsing. We gaan zo over tot de behandeling van het voorstel. Ik zal er het een en ander over vertellen. Maar voordat ik dat doe, geef ik het woord aan de heer Posthumus."

De heer Posthumus: "Voorzitter, het enige dat ik nog kwijt wil is dat in de diverse fracties woorden van waardering zijn gesproken aan het adres van ons, als commissie. Daarvoor dank. Ook namens de andere commissieleden. We hebben dat als heel goed ervaren. Ook als steun voor de vele tijd en energie die daar in heeft gezeten de afgelopen dagen en uren. Dank u wel."

De voorzitter: "Dank u wel. Ook namens mij woorden van waardering. Ik denk inderdaad dat de commissie goed werk verricht heeft. Er is tijdens de schorsing een voorstel gemaakt dat op dit moment wordt uitgedeeld. Ik stel voor dat ik de beslispunten daarvan voorlees maar niet de hele toelichting. De toelichting is in feite een samenvatting van het debat dat is geweest, als het gaat om de argumentatie. Ook alle fractievoorzitters zijn betrokken geweest bij het opstellen van dit stuk. Er wordt voorgesteld als het gaat om het ontwerp nieuwe opnemings stembiljetten kieskring Flevoland: beslispunten: 1. Nieuwe opnemings van de stembiljetten in de kieskring Flevoland bij de 40 stembureaus waar onverklaarbare telfouten zijn geconstateerd conform het advies van de commissie onderzoek geloofsbrieven (zie bijlage1: laatste verbandscontrole stembureaus kieskring Flevoland). 2. De organisatie van de nieuwe opnemings over te dragen aan de voorzitter van Provinciale Staten. Is er behoefte om daar nog een debat over het te voeren of kunnen wij dit onmiddellijk in stemming brengen?"

De heer Siepel: "Voorzitter, niet om het debat maar u hebt aangekondigd, aan het begin van deze vergadering, dat u later in deze vergadering nog iets zou zeggen over uw rol voor wat betreft de organisatie van de opnemings."

De voorzitter: "Nou, dat ging hierover. Ik wist dat het idee rondging om het aan mij op te dragen. We hebben intern gezegd: we maken er een calamiteitenorganisatie van. Dat betekent dat wij het redelijk directief gaan organiseren. Nu u misschien gaat kiezen om dat met 40 stembureaus te doen is de omvang te overzien. Ik heb morgen een vergadering met de griffie over hoe wij dat gaan organiseren. U krijgt van mij morgen per e-mail een planning waarbinnen wij dat denken te realiseren. U moet zich daar niet bij voorstellen dat, dat een lange termijn is. Nogmaals ik verwacht u morgen een mail te kunnen sturen waarin ik u inzicht geef in hoe wij dat gaan doen. Kan ik overgaan tot stemming over dit voorstel? Wie wordt geacht voor dit voorstel te stemmen?"

Stemming

Voor stemmen: ChristenUnie, SP, PvdA, SGP, GroenLinks, CDA en VVD

Wie stemt tegen?

Tegen stemmen: PvdD

Dan is daarmee dit voorstel aangenomen."

5. Sluiting

De voorzitter: "Ik dank u allen hartelijk voor uw inbreng en ik sluit deze vergadering." (23.06 uur)

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten gehouden op 6 april 2011 2011.

de griffier,

de voorzitter,